

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Reşat SATILMIŞ

YOKSULLUKLA MÜCADELEDE ETKİNLİĞİ AZALTAN FAKTÖRLER

Ekonometri Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2013

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Reşat SATILMIŞ

YOKSULLUKLA MÜCADELEDE ETKİNLİĞİ AZALTAN FAKTÖRLER

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Adil KORKMAZ

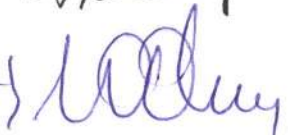
Ekonometri Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2013

Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Reşat SATILMIŞ'ın bu çalışması, jürimiz tarafından Ekonometri Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Dr. Emre İpeki Getin
Üye (Danışmanı) : Dr. Adil Konukmaz
Üye : Dr. Önder Okunç

Tez Konusu: Yoksullukla Mücadelede Etkinliği Azaltan
Faktörler

Onay : Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi : 10./07./2013

Mezuniyet Tarihi : 19/07/2013

Doç. Dr. Zekeriya KARADAVUT
Müdür

.....

İÇİNDEKİLER

TABLOLAR LİSTESİ	iii
KISALTMALAR LİSTESİ	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
ÖNSÖZ	vii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

YOKSULLUĞUN KAVRAMSAL ANALİZİ

1.1	Yoksulluk Kavramına Kısa Bir Bakış	3
1.2	Yoksulluğun Çeşitleri	7
1.2.1	Mutlak Yoksulluk-Görelî Yoksulluk	7
1.2.2	Objektif Yoksulluk-Sübjektif Yoksulluk	8
1.2.3	İnsani Yoksulluk-Gelir Yoksulluğu	9
1.2.4	Kırsal Yoksulluk-Kentsel Yoksulluk	10
1.3	Yoksulluğun Ölçülmesi	10
1.3.1	Yoksul Kişi Oranı	11
1.3.2	Yoksulluk Açığı İndeksi	11
1.3.3	Sen Yoksulluk İndeksi	12
1.3.4	Foster, Greer ve Thorbecke Yoksulluk İndeksi	12

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE YOKSULLUK ve MÜCADELE YAKLAŞIMLARI

2.1	Türkiye’de Yoksulluk ve Boyutları	14
2.2	Yoksullukla Mücadele Yaklaşımları	19
2.2.1	Dolaylı Mücadele Yaklaşımı	19
2.2.2	Doğrudan Mücadele Yaklaşımı	20

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YOKSULLUKLA DOĞRUDAN MÜCADELEDE ETKİNLİĞİ AZALTAN FAKTÖRLER

3.1	Sızıntı	24
3.2	Dışlama	25

3.3	Gizli Yoksulluk	26
3.4	Antalya İli Döşemealtı İlçesinden Yoksullukla Mücadelede Etkinliği Azaltan Faktörlere Nitel Örnekler.....	27
3.4.1	Sızıntı Örnekleri	27
3.4.2	Dışlama Örnekleri.....	34
3.4.3	Gizli Yoksulluk Örnekleri	36
S O N U Ç		41
K A Y N A K Ç A.....		43
Ö Z G E Ç M İ Ş		46

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 2.1 Hanehalkı Kullanılabilir Gelirlere Göre Sıralı Yüzde 20’lik Gruplar (Türkiye Geneli, Kentsel, Kırsal)	15
Tablo 2.2 Türkiye’de Yoksulluk Sınırı Yöntemlerine Göre Fert Yoksulluk Oranları (Türkiye Geneli)	16
Tablo 2.3 Türkiye’de Yoksulluk Sınırı Yöntemlerine Göre Fert Yoksulluk Oranları (Kentsel)	17
Tablo 2.4 Türkiye’de Yoksulluk Sınırı Yöntemlerine Göre Fert Yoksulluk Oranları (Kırsal). 17	
Tablo 2.5 Yoksulluk Sınırı Yöntemlerine Göre Yoksul Fert Sayısı (Türkiye Geneli, Kentsel, Kırsal)	18
Tablo 2.6 Türkiye’de Hane Halkı Büyüklüğüne Göre Yoksulluk Sınırı.....	19

KISALTMALAR LİSTESİ

ÇHKM	: Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü
DB	:Dünya Bankası
DİE	: Devlet İstatistik Enstitüsü
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
FAO	: Gıda ve Tarım Örgütü
FGT	: Foster, Greer ve Thorbecke Endeksi
GSYİH	: Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
KASDEP	:Kırsal Alanda Sosyal Destek Projeleri
İYE	: İnsani Yoksulluk Endeksi
ML	: Maksimum Olabilirlik
OECD	: Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
SGK	: Sosyal Güvenlik Kurumu
SGP	: Satın Alma Gücü Paritesi
SYDGM	: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü
SYDV	: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı
SYGM	: Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü
TÜBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu:
TÜSİAD	: Türkiye Sanayici ve İşadamları Derneği
UNDP	: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
UNICEF	: Birleşmiş Milletler Çocuk Fonu
UNCHS	:Birleşmiş Milletler İnsan Yerleştirme Konferansı
WHO	: Dünya Sağlık Örgütü

ÖZET

Günümüzde yoksulluk hem gelişmiş hem de gelişmekte olan toplumların bütün kesimlerini etkileyen bir sorundur. O nedenle yoksulların hayat standartlarını artırarak bu soruna bir çözüm bulmak herkesi etkileyecek bir sosyal politika amacı olarak kendisini ortaya koymaktadır. Yoksulluk sorununu çözmenin yollarından biri istihdamı genişleten ve ücretleri yükselten iktisat politikalarına yönelmektir. Bir başkası ise yoksullukla doğrudan mücadeledir. Yoksullukla doğrudan mücadele aracı yoksulluk yardımlarıdır. Yoksullukla doğrudan mücadelede yoksullara doğrudan ulaşılmakta ve kişiyi yoksul yapan hangi eksiklik söz konusu ise onun tamamlanması yoluna gidilmektedir. Örneğin kişinin geliri yoksa ona aynî ve nakdî destek sağlanmakta, barınma olanağı yoksa o zaman da ona barınma yardımı yapılmaktadır.

Yoksullukla doğrudan mücadele kapsamında yer alan sosyal yardımların etkin kullanılması için ülkemizde faaliyet gösteren kurumların başında Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı gelir. Bu ve bunun gibi kuruluşlar yoksullukla doğrudan mücadele ederlerken çeşitli karar alma hataları yapabilmektedirler. Bu hatalar temel olarak üç başlık altında toplanabilirler. Sızıntı, dışlama, gizli yoksulluğa ulaşamama. Bu hatalar yoksullukla mücadelede etkinliği azaltan tehlikeler olarak anlam kazanmaktadır.

Bu çalışmanın amacı yukarıda dile getirilen tehlikeler konusundaki farkındalıkları pekiştirmektir.

Anahtar Kelimeler: Yoksullukla Doğrudan Mücadele, Sosyal Yardımlar, Sızıntı, Dışlama, Gizli Yoksulluk.

ABSTRACT

Today, the poverty has a property which is resulting depending on the economic, political and environmental factors affecting directly or indirectly all segments of the community in both developed and developing countries. For that reason, increasing living standards of the poor find a solution to this problem will affect everyone reveals itself as a social policy objective. The economic policies should head to increase the fees and to extend the presence of employment as one of the ways to solve the problem of poverty. The other one is a direct challenge to the fight against poverty. Defeat poverty and increasing living standards of poor has been the main goal of the social policies in each period. For this purpose, the method already used to combat poverty is social (public) aids. According to this method they reach directly to the poor and being contact with poor reveals causes of poverty. They can be improved on related findings about each poor individual. For example, if they don't have income, they can be supplied income assistance; or if they don't have house, they can have housing assistance.

The fight directly against poverty continues within the scope of the social welfare system in order to respond to changing conditions and effective use of resources in our country. The premier institution our country to operate active use of the social benefits in the context of the fight against directly poverty is Social Aid and Solidarity Foundation. While direct combat against poverty such this and similar organizations can make various decision-making errors. These errors can be gathered under three titles as the basis. Not reaching the hidden poverty, leak, exclusion. This reduces the effectiveness of the fight against poverty as a sense of the dangers of errors.

The main purpose of this study is consolidated the awareness about these dangers.

Keywords: Directly to the Fight against Poverty, Social Aids, Leak, Exclusion, Hidden Poverty.

ÖNSÖZ

Bu araştırma boyunca beni en iyi şekilde yönlendiren, elindeki tüm kaynaklarla bana yardımcı olup destekleyen Ekonometri Bölümü öğretim üyesi ve tez danışmanım Sayın Adil KORKMAZ'a ve Ekonometri Bölümü öğretim elemanlarına en içten teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca çalışmam boyunca benden desteğini esirgemeyen, her zaman yanımda olan ve çalışmamı tamamlamam için beni hep teşvik eden aileme ve çalışma arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Reşat SATILMIŞ

Antalya, 2013

GİRİŞ

Günümüzde çözülmeyi bekleyen birçok sorun vardır. Bunlardan biri de ekonomik ya da sosyal boyutlu gelişmelere paralel olarak ortaya çıkan, yeryüzünde geniş bir coğrafya üzerine yayılan ve henüz bütün boyutları ile hissedilememiş olan yoksulluk... Bu sorun geçmişte dünya gündemini meşgul etmişti. Şimdi de meşgul etmeye devam etmektedir. İnsanlığın yüz yüze kaldığı bu en önemli beşeri ve toplumsal tragedyaya yakın bir zamanda sona erdirilebilir. Bunun için insanların yoksulluğu sona erdirmeye kararlı adımlar atmaları yeterlidir.

Yoksulluk sadece açlık çekmek ya da yeterince beslenebilecek gıdaya sahip olamamak değildir. Öyle olsaydı o zaman insanı sadece yemek ihtiyacı olan bir varlık olarak değerlendirmek gerekirdi. Gerçi insan yaşamak için gıda ihtiyacını gidermek zorunda olan bir varlıktır. Ancak insanın ihtiyaçları gıda ile sınırlı değildir. Giyim, barınma, eğitim, sağlık, altyapı, kültür, ortak yaşama ve buna benzer ihtiyaçlar da en az gıda ihtiyacı kadar insanın refah içinde yaşamasıyla yakından ilgili ihtiyaçlardır. Bu nedenledir ki insanların ihtiyaçlarını yeterince karşılayıp karşılayamadıkları üzerinde konuşmak yukarıda listelenen ihtiyaçlarını yeterince karşılayıp karşılayamadığı üzerinde konuşmak demektir. Bu çeşit konuşmalar yapmak için nedenler vardır. Çünkü ekonomik ve sosyal sorunların doruklara ulaştığı geçtiğimiz çeyrek yüzyılda ve bu yüz yılda yoksulluk ürküntü verecek boyutlara ulaşmış görünmektedir¹. Yoksulluk bu boyutlara ulaştığı içindir ki çeşitli devletler yoksullukla mücadeleyi sosyal politika uygulamalarının merkezlerine yerleştirmişlerdir. Nitekim başta gelişmekte olan ülkeler olmak üzere geri kalan tüm ülkelerde de yoksullukla mücadele esaslı bir sosyal politika hedefi haline getirmiş durumdadırlar. Bu hedef sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleştirilmesi ve refah düzeyinin artırılması bakımından da vazgeçilmez kabul edilmiştir. Burada belirtilmesi gereken temel nokta şudur: Yoksulluğun ortadan kaldırılması, hiç olmazsa azaltılması için yoksulluk sorununu çok boyutlu olarak ortaya koymak, kimlerin hangi düzeyde yoksul olduklarını belirlemek gerekir ki soruna uzun vadeli ve kalıcı çözümler üretilsinsin². Bu çözümler arasında, yoksulluğa geçici çare niteliği taşıyan, hemen uygulanabilen ve bu yüzden de sıkça kullanılan sosyal yardımlar, yerel veya merkezi kamu yönetimlerinin ilk aklına gelen tedbirlerin başında yer almaktadır. Türkiye’de son yıllarda kamunun yürüttüğü sosyal yardım ve sosyal hizmet uygulamalarının yoksullukla mücadeledeki etkileri üzerine tartışmalar yürütülmektedir. Sosyal yardımlardan yararlanacak olanların tespitinden, yardımlardaki mükerrerliğe, yapılan yardımlardaki popülist

¹ DUMANLI, 1996, s. 2.

² KOÇ ve KORKMAZ, 2011, s. 1.

uygulamalara ve hatta seçmen davranışlarını etkilemeye yönelik boyutlarına kadar uzanan tartışma alanları konunun önemini ortaya koymaktadır.

Son yıllarda çeşitlenen yoksullukla doğrudan mücadele kapsamında yer alan sosyal yardım sisteminin değişen koşullara cevap verebilmesi ve kaynakların etkin kullanılmasının sağlanması için ülkemizde bir dizi reform çalışmaları yapılmıştır. Bu çalışmalar neticesinde yoksullara yapılan yardımların tek bir şemsiye altında toplanması için Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü (SYGM) kurulmuştur. Genel müdürlük bünyesinde söz konusu yardımları doğrudan yoksul kişilere ulaştıran kurum olarak Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları yer almaktadır.

Yoksulluk ile mücadelede etkinlik, yoksulu bütün yönleri ile tanımaktan geçmektedir. Dikkat edilmesi gereken husus yoksulu tanıma süreci sırasında verilen ve gerçek ile çatışan kararlardır. Bu kararların gerçek ile çatışmaları, yoksul sayılanların yoksul olmamaları ya da yoksul olanların yoksul sayılmamaları biçimlerinde olabileceği gibi bütün yoksullara ulaşıldığının sanılması durumunda gizli yoksullara ulaşılabilmesi biçimlerinde de olabilir. Buradan da anlaşılmaktadır ki yoksullukta mücadelede üç hata -yani üç tehlike- söz konusu olmaktadır: Sızıntı, dışlama ve gizli yoksulluk. Bu çalışmanın amacı söz konusu tehlikeler konusundaki farkındalıkları pekiştirmektir. Eldeki çalışma bu amaç doğrultusunda organize edilmiştir.

Çalışma üç temel bölümden oluşmaktadır. İlk bölümü; yoksulluğun kavramsal analizi ile ilgili genel bilgilerden oluşmaktadır.

İkinci bölümde Türkiye’de yoksulluk boyutu ve mücadele yaklaşımları hakkında bilgi verilmektedir. Bu bölümün üçüncü kısmında doğrudan mücadele yaklaşımı kapsamında ülkemizde yapılan çalışmalar anlatılmaktadır.

Üçüncü bölümde ise yoksullukla doğrudan mücadeleyi olumsuz yönde etkileyen faktörler hakkında bilgi verilmektedir. Bu bölümün üçüncü kısmında belirtilen faktörler üzerine Antalya ili Döşemealtı ilçesinden yaşanmış örnekler sunulmaktadır.

Sonuç bölümünde ise yoksullukla doğrudan mücadeleyi etkileyen faktörlerle ilgili değerlendirme ve önerilere yer verilmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

YOKSULLUĞUN KAVRAMSAL ANALİZİ

Yoksulluk genel anlamda; bir insanın yaşamını sürdürebilmek için gerekli gıda, giyecek ve yatacak yer gibi olanaklara en alt seviyede sahip olması, hatta buna bile sahip olamaması durumudur. Yukarıda dile getirilen olanaklara sahip olma ya da olmama durumunu belirleyebilmek için dikkat edilecek göstergeler arasında gelir başta gelir. Yoksulluk sınırı diye adlandırılacak bir gelirin altındaki bir gelir ile yaşayanlar yukarıdaki tanıma göre yoksul diye nitelendirilmek durumundadırlar.

1.1 Yoksulluk Kavramına Kısa Bir Bakış

Yukarıdaki yoksulluk tanımı herkesin kabul ettiği bir tanım olarak değerlendirilemeyebilir. Çünkü yukarıdaki yoksulluk birçok ihtiyacın karşılanamaması ya da en alt seviyede karşılanması durumunu anlatmaktadır. Oysa yoksulluk tek tek ihtiyaçların karşılanamaması durumlarına göre de tanımlanabilir. Nitekim çeşitli uluslararası kuruluşlar (Dünya Bankası, Birleşmiş Milletler, Dünya Tarım Örgütü gibi) bazı değerleri dikkate alarak farklı yoksulluk biçimlerini tanımlama yoluna gitmektedirler. Uluslararası kuruluşların yoksulluk kavramı geliştirme çabalarından iki farklı yoksulluk biçimi doğduğu söylenebilir: Dar ve geniş anlamda yoksulluk. Dar anlamda yoksulluk, açlıktan ölme ve barınacak yeri olmama durumu iken, geniş anlamda yoksulluk, beslenme, barınma, giyim, sağlık ve eğitim gibi temel gereksinimlerini karşılayamama ve toplumsal standartların gerisinde kalma olarak ifade edilmektedir³.

Yoksulluk kavramının ilk tanımı, 1901 yılında Rowentree tarafından yapılmıştır. Bu tanıma göre yoksulluk; toplam gelirin, biyolojik varlığın devamı için gerekli olan yiyecek, giyim vb. asgari düzeydeki fiziki ihtiyaçları karşılamaya yetmemesidir⁴. World Bank, yoksulluğun geleneksel tanımını yaparak yoksulluğu; asgari yaşam standardına erişememe durumu, başka bir ifadeyle maddi nitelikteki mahrumiyetler nedeniyle kaynaklara ve üretim faktörlerine erişememe ve asgari bir yaşam düzeyini sürdürecektelirden yoksun olma hali olarak ifade etmektedir. Drewnowski'ye göre yoksulluk asgari yaşam standardının gerektirdiği temel gereksinimleri karşılamaya yeten miktarda geliri elde edememe durumudur

³DİE 2002 Yoksulluk Çalışması, 2004, s.10.

⁴FRANK, 1983, s.51.

ki buna gelir yoksulluğu denir. Liptonise'e göre ise yoksulluk özel tüketimdeki yetersizlikler anlamına gelir ki buna da tüketim yoksulluğu denir⁵.

Son yıllarda ise yoksulluğun, gelire veya tüketim harcamalarına indirgenemeyecek kadar geniş ve çok boyutlu bir kavram olduğuna ilişkin olarak gerek gelişmiş gerekse gelişmekte olan ülkelere ilişkin gözlemler yoksulluğun tanımlanmasında yeni arayışlara yol açmıştır⁶. 2000'li yıllarda yoksulluk “gelir yoksulluğu” kavramından “insani yoksulluk” kavramına; “tek boyutlu” yoksulluk tanımlarından “bileşik endeks”lere doğru bir geçiş yaşamıştır⁷. UNDP'nin tanımına göre “insani yoksulluk”, katlanılabilir bir yaşam için gerekli fırsatlar ve seçeneklerden feragat etmektir. Smith'in yoksulluk tanımını esas alan bu tanımlamaya göre yoksulluk, gelir düzeyi ile ilişkilendirilemez çünkü gelir ekonomik bir kategoridir. Buna karşın yoksulluk insani bir kategori olmak zorundadır. Bu noktadan hareketle insani yoksulluk tanımı uyarınca İnsani Yoksulluk Endeksi (İYE) geliştirilmiştir⁸.

Yoksulluk aynı zamanda gelir dağılımının eşitsizliği halinin sonucu olarak kabul edilmektedir. Bu ise yoksulluğun mutlak gelir düzeyine indirgenmesi olarak ortaya çıkmaktadır. Ancak literatürde geliri tek ve yegâne ölçüm ölçütü olmaktan çıkaran farklı yoksulluk tanımları, değişen ve gelişen toplumsal taleplere bağlı olarak yapılmaktadır. Smith'e göre insanlar eşit fırsat ve seçeneklere sahiptir ve onların fırsat ve seçeneklerini çeşitlendirme haklarını kullanması gerekir. Smith bu bağlamda “topluluk içinde var olmaktan utanmaksızın” diğer insanlarla bir arada bulunarak onlarla bütünleşmekten söz eder⁹. Kendinden ve çevresinden utanacak durumda olmak ise yoksulluk düzeyinin sınırı olarak görülmektedir. Smith tarafından geliştirilmiş olan bu tanım günümüz yoksulluk tanımları içinde sübjektif yoksulluk olarak ifade edilmektedir. Bu genel değerlendirmeye göre sübjektif yoksullar kendilerini yoksul olarak tanımlayanlardır ve bu noktada temel kıstas ne gelir, ne de toplumsal fırsatlardan yararlanma düzeyidir. Yapamama ya da erişememe nedeniyle kendinden veya çevresinden utanma sınırında olmakla ilgilidir, tamamen sübjektiftir, bireye özeldir¹⁰. Çoğunlukla mutlak yoksulluğun altına çekilen yeni sınırlar beraberinde, “ulusal yoksulluk” diye adlandırılan ve ülkeden ülkeye değişen yeni ölçütleri de beraberinde getirmiştir. Birleşmiş Milletler İnsan Yerleştirme Konferansı (UNCHS) yoksulluğa, kent ve konut kavramlarına dayalı olarak yeni açılımlar ve tanımlar kazandırmıştır. Bu bakış açısına

⁵AKTAN ve VURAL, 2008, s.3.

⁶ÖNDER ve ŞENSES, 2005, s.8.

⁷ALTAY, 2005, s.163.

⁸DPT, 2001, s.105.

⁹İBRİŞİM, 2008, S.5.

¹⁰DPT, 2001, s.103.

göre yoksulluk, sahip olma-olmama ikileminin ötesinde, yapabilme-yapamama açısından değerlendirilmektedir. Bu noktada ilgi odağını oluşturan kent yoksulları için çizilmesi gereken sınır, başka tanımlarda yoksul sayılmayanları, hatta orta gelir gruplarını dahi içermek zorundadır. Bu bakış açısına göre kimin yoksul, kimin yoksul olmadığını saptamak çok da önemli değildir. Önemli olan yoksul ile alt gelir grubu ve yoksun ile çalışan yoksullar arasındaki farklılıkların da oluşturulması ve kapsanmasıdır. Burada belirtilen “yoksun” ancak çok iyi koşulların sağlanması halinde yaşamını sürdürme ve geliştirme şansı olabilen tamamen muhtaç durumdakileri ifade etmektedir ki bunlar genelde özürllüler, çocuklar ve yaşlılar olarak tanımlanmaktadır. Böylece toplumların diğer uç kesimleri olan özürllüler, çocuklar ve yaşlılar UNCHS’in tanımı ile yoksullar kapsamında değerlendirilmektedir. UNCHS aynı zamanda yoksullukta çalışan yoksullar kategorisi geliştirilmiştir. Çalışan yoksullar kategorisine yakın dönemde kamu ve özel sektörün alt düzey çalışanları ile uç sektörde çalışanlar da dâhil edilmiştir. Çalışan yoksulların özelliği; eğitim düzeyi düşüklüğü ve vasıfsız işgücü oluşu olarak özetlenmektedir. Kent özelinde yaşanan konut sorunları için kent yoksulları adını kullanan UNCHS, ülke genelindeki konut sorununu ise barınma yoksulluğu olarak tanımlamaktadır. 1975’lerden sonra yükselen feminist hareketin etkisiyle cinsiyet ayrımı yerini giderek toplumsal-cinsiyet ayrımına bırakınca, toplumsal cinsiyete bağlı yoksulluk ya da yaygın bir deyişle kadınların yoksulluğu tartışmalarını da gündeme getirmiştir. Yoksulluğun özünde toplumsal eşitsizliklerin bir sonucu olduğundan hareketle toplumsal cinsiyetlerin; özellikle toplumda kadın bireylerin var olan toplumsal eşitsizliklerden toplum içinde daha fazla pay aldıkları ve fırsat eşitliklerini kültürel ve toplumsal değerler ve normlar karşısında kaybettikleri ve daha derin ve daha yoğun bir yoksullukla karşı karşıya kaldıklarına görülmektedir. Yoksullukla mücadele çabaları, yoksulluğun yalnızca tanımı ile yetinilmesinin sorunun çözümünde yeterli olamayacağı tartışmalarını da gündeme getirmiştir. Bu noktada yoksulluğun “derinliği” ve “yoğunluğu” ve “süresinin” de ölçülebilmesi gerekli müdahale ve mücadele yöntemleri arasındaki tercihlerin oluşturulması açısından zorunludur. FAO (Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Teşkilatı) ve WHO (Birleşmiş Milletler Dünya Sağlık Teşkilatı), Dünya Bankası’nca saptanmış olan mutlak yoksulluk ölçütünü esas alarak yoksulluğun yoğunluğunu ölçmek amacıyla yeni bir tanım geliştirmiştir. Bu ölçüte göre gelirinin tamamını harcadığı halde, mutlak yoksulluk ölçütünde esas alınan günlük kalori miktarının yalnızca %80’ini karşılayabilenler “ultra yoksul” olarak tanımlanmaktadır. Dünyada bu durumda olanlara ilişkin sayısal bilgi verilmemekle birlikte WHO yoksulluk süresini de ikinci bir ölçüt olarak belirlemektedir. WHO’nun belirlemesine göre ultra yoksulların yoksulluk durumlarının beş yıldan daha fazla sürmesi halinde onların durumlarının düzeltilmesinin olanaksız olduğu savunularak bu kategoridekiler kronik yoksul

olarak tanımlanmaktadır. Ultra yoksulluk tanımının hemen hemen eş anlamlısı olarak Dünya Bankası'na olağanüstü yoksulluk tanımı yapılmaktadır. Bu tanıma göre 1985 yılı satın alma gücü paritelerine göre kişi başına yıllık 270 \$'ın altında geliri olanlar olağanüstü yoksullar olarak sınıflanmıştır. Yoksulluk konusunda felsefi ya da siyasi bağlamda yoğunlaşan bakış açılarının da mutlak gelire bağlı yoksulluk ölçütlerinden hareketle yeni açılımlar geliştirmesinin oldukça zor, hatta olanaksız olduğunu savunanlar da vardır. Yoksulluğun siyasi değerlendirmesi konusu bazı yazarlar tarafından, yoksulluğu istatistiksel uygulamaya yönelik ölçme ve hesaplama yöntemlerinden daha anlamlı bulunmaktadır. Bu görüşü savunan yazarlar arasında bulunan Chambers, yoksulların yoksulluğun belirli yönlerini nasıl değerlendirdikleri sorusu ile ilgilenmektedir. Chambers'ın bulguları, yoksulların sürekli karşılaştıkları işsizlik, hastalık gibi yaşamı olumsuz etkileyen olguları inceleyerek, yoksulların bu olguların yarattığı olumsuzlukların ötesinde güvenlik duygularının da zedelenmesi nedeniyle saptanabilenlerden çok daha büyük olumsuzluklarla karşılaştıkları sonucuna ulaşmaktadır¹¹.

Bugün yoksulluk ile bağlantılı olarak anılan kavramlardan biri de en alt sınıf kavramıdır. Bu kavram Gunnar Myrdal'dan gelir. Söz konusu kavram genelde ırksal özellikler ile ilişkili yoksulluğun kronikleşmesi ve derinleşmesi ile ilgilidir. 1980'lerden sonra "en alt sınıf" üzerinde yoğunlaşan tartışmalara göre en alt sınıfın temel özelliği, niteliksiz işgücünün, işgücü piyasası dışına atılması; kronik işsizlik, yoksulluk ve toplumsal dezavantajlı gruplara dâhil olma olarak belirlenmiştir. ABD örneğinde yürütülen tartışmalar, en alt sınıfın temel öğeleri arasına siyah olmak, farklı ırk mensubu olmayı özel olarak katmaktadır. ABD'de yaşanmakta olan yoksulluğun boyutlarının inanılmaz artışı, zencilerin yanı sıra beyazların da en alt sınıf kavramı içinde değerlendirilmesinin gereğine ilişkin öncül tartışmaların başlamasına neden olmuştur. Hartigan'a göre en alt sınıf ırklardan bağımsız, işsizleşme süreci ile artan kronik yoksulluğu tanımlamaktadır. Bu yeni grup toplumsal sınıf kategorilerinin hiçbirine dahil edilemez, çünkü mevcut statülerin korunması telaşına düşmüş tüm sınıflar tarafından dışlanmaktadır. Diğer bir yoksulluk yaklaşımı ise refah toplumu anlayışının eleştirisine dayanan Avrupa'da geliştirilen sosyal dışlanma teorisidir. Burada temel sorun giderek büyüyen uç denilen işsiz ve sistem içerisine eklemelenemeyen toplumsal grupların (etnikler, yalnız anneler, mülteciler, özürlüler gibi) tekrar sistem içerisine yerleştirilmesi çabasıdır. Sosyal dışlanma yaklaşımında yoksulluk sorunu toplumsal bir kimlik ve bireyin hukuki ve kültürel kimliği bağlamında tanımlanmaktadır¹². Yoksulluğun bu çok boyutlu yapısından dolayı, yoksulluk, herkese tanım yapma ve anlama konusunda bir çağrışım

¹¹DPT, 2001, s.106.

¹²DPT, 2001, s.107.

yapabilmesine rağmen, tanımlama aşamasında farklılıkları da içinde barındırmaktadır¹³. Farklı tanımların manası, farklı yoksulluk biçimlerinin varlığına işaret etmektedir. Yoksulluğun farklı boyutları, beraberinde farklı yoksulluk çerçevelerini ortaya çıkarmaktadır. Bunlar, aynı zamanda yoksulluk türleri veya biçimleri olarak ifade edilebilirler. Buna göre, temel olarak yoksulluk, “mutlak”, “görelî”, “insani”, “kır–kent”, , “objektif–sübjektif” ve “gelir” yoksulluğu şeklinde farklı alt tanımlamalarla izaha maruz kalabilmektedir¹⁴.

1.2 Yoksulluğun Çeşitleri

1.2.1 Mutlak Yoksulluk-Görelî Yoksulluk

Mutlak yoksulluk kavramı, yoksulluk tanımları içerisinde kökeni en eski olanıdır. Tanımın yaşamı sürdürebilmek için gerekli olan asgari besin bileşenlerini veya kaloriyi esas alması ona mutlaklık niteliği kazandırmaktadır. Ülkelerarası karşılaştırmaların yapılması amacıyla kullanılan bir tanımdır. Mutlak yoksulluk tanımına göre yapılan yoksulluk araştırmalarında bireyin veya hanehalkının geliri veya tüketim harcamaları temel alınır. Belirlenen bir gelirin veya tüketimin altında kalan gelir veya tüketim seviyelerine sahip olanlar yoksul olarak nitelendirilir. Parasal gelir, mutlak yoksulluk yaklaşımı çerçevesinde yapılan araştırmalarda en yaygın kullanılan yoksulluk kıstasıdır. Para birimi olarak ifade edilen yoksulluk sınırının avantajı kolay nicelleştirilebilir olmasıdır.

Mutlak yoksulluk, asgari tüketim seviyesinin altında bulunma durumunu tarif eder ve bu tüketim seviyesinin karşılanabilmesi için gerekli en az gelir hesaplanarak açlık düzeyi ya da geçimlik yoksulluk düzeyi hesaplanır. Bu tanıma göre mutlak yoksulluk gelir yoksulluğu olarak ifade edilir. Bu yaklaşımı temel alarak mutlak yoksulluk sınırı belirlenirken genelde asgari gıda harcamalarına odaklanılmaktadır. Asgari kalori ihtiyacını karşılayacak “yeterli” miktarda gıda maddelerinden oluşan bir sepetin fiyatı nesnel yoksulluk sınırı olarak tanımlanmaktadır.

Mutlak yoksulluk sınırı hesaplanırken sadece gıda harcamalarının esas alınması eleştirilerek ikinci bir yöntem daha geliştirilmiştir. Bu yöntemde sadece asgari gıda harcamalarının yanı sıra giyim, barınma, ısınma gibi diğer temel ihtiyaçlar da dikkate alınır. Bu yöntemle daha yüksek bir yoksulluk sınırına ulaşılırken bu çizginin altında kalanlar yoksul olarak tanımlanır. Sadece gıda harcamaları esas alınarak yapılan hesaplamalarla ise gıda yoksulluğunun düzeyi belirlenir. Mutlak yoksulluk sınırı yaklaşımına dair eleştirilerden yola çıkarak görelî yoksulluk tanımı geliştirilmiştir.

¹³MACPHERSON ve SILBURN, 1998, s.1.

¹⁴TAŞÇI, 2001, s.485.

Görelî yoksulluk, toplumun ortalama refah düzeyinin altında olma durumunu tanımlanır. Görelî yoksulluk kavramı, insanın bir toplumsal varlık olmasından yola çıkmaktadır. Görelî yoksulluk kavramına göre yoksulluk sadece kaynaklara erişememe ve yaşamı sürdürme meselesi değildir. Yoksulluk, kişi ya da hane halkının, içinde yaşadığı toplum tarafından kabul edilen asgari bir yaşam düzeyine sahip olup olmadığı ile alakalı bir konudur. Bu nedenle görelî yoksulluk kavramı farklı grupların sahip olduğu mutlak gelir düzeyinden daha ziyade gelir ve refahın dağılımındaki farklılıklara odaklanır. Başka bir ifade ile görelî yoksulluk kavramı, yoksul hane halkı veya birey ile o toplumda yaşayan ve mevcut koşullara göre ortalama bir gelire sahip olan hane halkı veya birey arasındaki gelir kaynaklarına sahip olma kabiliyeti arasındaki farkı ifade eder.¹⁵ Görelî yoksulluk sınırı hesaplanırken atılacak ilk adım araştırmanın yapılacağı sosyal topluluğun ortalama refah seviyesinin belirlenmesidir. Bu aşamada refah ölçüsü olarak hem gelir düzeyi hem de tüketim düzeyi belirlenebilir. Daha sonra bu düzeyin belli bir oranı ise yoksulluk sınırını verir. Örneğin gelir düzeyi üzerinden yoksulluk sınırı hesaplanmak istendiğinde, önce ortalama gelir düzeyi bulunur. Bu hesaplanırken ya o topluluğun gelirinin aritmetik ortalaması ya da ortancası kullanılır. Ortalama gelir düzeyinin belli bir oranı ise yoksulluk sınırı olarak kabul edilir.¹⁶

1.2.2 Objektif Yoksulluk-Sübjektif Yoksulluk

Yoksulluğun tanımlanmasında objektif yaklaşım (refah yaklaşımı) yoksulluğu neyin meydana getirdiği ve kişileri yoksulluktan kurtarmak için nelerin gerektiği konusunda önceden belirlenen (normatif) değerlendirmeleri içerir. Sübjektif yaklaşım ise yoksulluğun tanımlanmasında kişilerin tercihlerine önem verir. Kişilerin elde ettiği toplam faydanın hesaplanmasında karşılaşılan güçlükler nedeniyle iktisatçılar, geleneksel olarak, objektif yaklaşımı benimsemek eğilimindedirler. Bu yaklaşımı savunanlara göre bireyler her zaman kendileri için neyin en iyi olduğunu değerlendirme yeteneğine sahip değildir. Örneğin, yoksulluğun ölçümünde kullanılan hemen hemen tüm yöntemler objektif yaklaşımı benimseyerek asgari besin gereksinimi konusu üzerinde durmaktadır. Oysa kişiler tükettikleri yiyeceklerin miktarı ve türleri konusunda çok farklı değerlendirme ve tercihlere sahiptirler. Bazı kişiler yaşamlarını sürdürmek için gerekli olan yiyecek demetini tercih ederken diğerleri fiziki varlıklarını sürdürmeleri açısından önem taşımayan yiyecek demetine ağırlık verebilir. Bu nedenle yoksulluğun tanımlanmasını kişilerin ve hane halkının değerlendirmelerine

¹⁵DUMANLI, 1995,s.213.

¹⁶AKTAN, 2002, s 6.

birakan sübjektif yaklaşım yoksulluğun ölçülmesinde önemli problem ve karışıklıklara yol açabilmektedir.¹⁷

Sübjektif yoksulluk standartları, ihtiyaçlardaki kültürel ve diğer farklılıkları yansıtmada konusunda cazip olmakla birlikte; zaman ve toplumlar arasında karşılaştırılabilir olmayan doğaları ve tamamıyla güvenilir olmayan anket verisinin varlığı nedeniyle eleştirilmektedir.¹⁸ Sübjektif yöntemin temel iddiası; eğer insanlar kendilerini yoksul hissediyorlarsa yoksuldurlar; o zaman bunu keşfetmenin en iyi yolu da bunun hangi gelir düzeyi olduğunu sormaktır.¹⁹ Objektif yaklaşımın odak noktası, katı gerçeklerin ölçülmesi üzerinedir; yani dolar olarak gelir ya da metrekaredeki yaşam alanı örnek olarak verilebilmektedir. Sübjektif yaklaşımda ise gelirin verdiği tatmin ya da konutun algılanan yeterliliğine odaklanır.²⁰

1.2.3 İnsani Yoksulluk-Gelir Yoksulluğu

Gerek mutlak yoksulluk, gerekse göreceli yoksulluk kavramları gelir sınırına göre tanımlanırlar. Oysa Sen'in geliştirdiği insani yoksulluk kavramı bambaşka bir yoksulluk kavramını gündeme getirmektedir. Sen İnsani yoksulluğu; yoksul ve yoksul olmayanı onların gelir ve tüketim kapasitelerinin ötesine bakarak tanımlamaktadır. Sen getirmiş olduğu bu yeni yoksulluk yaklaşımında insani kapasite kavramını merkeze alır. Burada en büyük vurgu; insanların uzun ve sağlıklı bir yaşam sürmesi, okuryazar olması ve özgürce toplumlarına katılabilme fırsat ve kapasitesine sahip olmasına yapılmıştır.²¹ Klasik görüşlere göre yoksulluk, toplam kazançların, biyolojik varlığın devamı için gerekli olan yiyecek, giyim vb. asgari düzeydeki fiziki ihtiyaçları karşılamaya yetmemesi şeklinde açıklanır. Sen ise yoksulluğu insanların ne yapıp-yapamadıkları ve ne olup-olamadıklarına şeklinde tanımlar.²²

Sen'e göre, gelir ya da zenginlikten daha da önemlisi, toplumların gelişme aşamalarına bağlı olarak farklılaşan "ölüm oranı, hastalık oranı, yetersiz beslenme v.b." faktörlerin karşılaştırmalı bir resmine sahip olmaktır. Sen toplumsal dışlanma yaklaşımı ile Smith'in yoksulluğu nedeniyle utanmadan toplum hayatına katılabilme kabiliyeti arasında benzerlikler kurar ve toplumsal dışlanma yaklaşımının yapabilirlik yaklaşımı içinde ele alınarak daha iyi anlaşılabilceğini iddia eder.²³

¹⁷AKTAN, 2002,s.7.

¹⁸ UNICE (Union of Industries of theEuropeanCommunity), FosteringEntrepreneurship in Europe, 1999.

¹⁹UDAYA W., 2002, s. 158.

²⁰ YASER A. ve NİRİT I., 2013, s.8.

²¹RENATA L.D.,“Review of Poverty Concepts and Indicators”, s.11.

²²INGRİD, 2005, s.38.

²³SHELLEY, 1993, s.315.

Gelir yoksulluğu yaşamı sürdürmek ya da asgari yaşam standardını karşılamak için kişi veya hanehalkının ihtiyaç duyduğu temel gereksinimlerin karşılanabilmesi bakımından yeterli miktarda gelirin elde edilememesi durumu olarak tanımlanabilir. Gelir yoksulluğu hesaplamalarında genellikle asgari bir yaşam düzeyini sağlamak için gerekli gelir, yoksulluk sınırı olarak tanımlanmaktadır. Yoksulluk sınırının altında bir gelir/tüketim seviyesine sahip olan kişi veya hanehalkı yoksul olarak adlandırılır.

Yoksulluk sınırının altında bir gelir/tüketim seviyesine sahip olan kişi veya hanehalkı gelir yoksulu olarak adlandırılır. Uluslararası karşılaştırmalar için dünya çapında bir yoksulluk sınırı tespit edilebilir. Ancak bu tip bir dünya çapında yoksulluk sınırı ülke içinde söz konusu olan yoksulluğun analizi için yararlı değildir. Bu amaç için ülkenin içinde bulunduğu sosyoekonomik koşulları yansıtan bir yoksulluk sınırı oluşturulabilir. Benzer bir şekilde, ülke içindeki farklı bölgelerde (kırsal alanlar-şehirsel alanlar) mal ve hizmetlerin fiyatlarında farklılıklar varsa farklı yoksulluk sınırları söz konusu olabilir.

1.2.4 Kırsal Yoksulluk-Kentsel Yoksulluk

Kent ve kır olarak tanımlanan yerleşim birimlerinin aralarındaki farklılıklar yaşadıkları yoksulluğun şeklini de birbirlerinden farklılaştırmaktadır. Kırsal alanlarda yaşanan yoksulluk, daha çok tarım ve hayvancılık sektöründe ağırlık kazanmışken; kentsel alanlarda yaşanan yoksulluk sanayi ve hizmetler sektöründe yoğunlaşmaktadır. Yapılan araştırmaların sonucunda, kırsal yoksulluğun kentsel yoksulluktan daha vahim boyutlarda olduğu da ortaya çıkmıştır. Bunun en önemli sebebi ise, kırsal alanların kentsel alanlardan daha geri planda bırakılarak ihmal edilmiş olmasıdır. Aslında bu durum, bir yandan da kentsel yoksulluğa zemin hazırlamaktadır. Kırsal alanların bu derece ihmal edilmesi, buralarda yaşayan insanların geçim sıkıntısına düşüp gelir kapısı olarak gördükleri kentlere göç etmelerine sebep olmakta ve kentliler iş sahalarını, göçle gelen bu insanlarla paylaşmak durumunda kalmaktadır. İstihdamın kentliler açısından daralması anlamına gelen bu durum, bir bakıma kentsel yoksulluğun da ana sebebini oluşturmaktadır.

1.3 Yoksulluğun Ölçülmesi

Birden fazla kapsamı ve karmaşık bir olgu olması sebebi ile yoksulluğun ölçülmesi güçtür. Yoksulluğun büyüklüğü konusunda bir farkındalık yaratabilmek için yoksulluğun ölçülmesi gereklidir. Bu konuda atılacak ilk adım, yoksul olanı ve olmayanı birbirinden ayıracak bir yoksulluk sınırı tanımlamaktır. Yoksulluk sınırının belirlenmesinde mutlak yoksulluk, göreceli yoksulluk ve subjektif yoksulluk şeklinde anlayışlar kullanılmaktadır. Bu üç anlayış arasındaki fark, yoksulluk sınırının belirlenmesinde ortaya çıkmaktadır. Yoksulluk içinde

yaşayan nüfusu tanımlayan bir ölçüt olan yoksulluk sınırı, bir toplulukta yoksul olanlar ile yoksul olmayanları birbirinden ayırt etmede kullanılan göreceli bir sınırdır²⁴.

1.3.1 Yoksul Kişi Oranı

Yoksulluğu ölçmede kullanılan göstergeler arasında Yoksul Kişi Oranı başlarda gelir. Bu oran, geliri yoksulluk sınırı altında olan nüfusun toplam nüfusa oranını ifade eder. Söz konusu oran şöyle dile getirilir:

$$H = q/n$$

Burada H yoksul kişi oranı, q geliri yoksulluk sınırının altında kalan nüfus, n de toplam nüfustur.

Yoksul Kişi Oranı ölçütü, yoksulluk sınırı altında kalan yoksulların oranında meydana gelen değişimleri izlemekte kullanılabilir. Bu tür bilgi, yoksulluğun oransal olarak azaltılmasına yönelik olarak geliştirilen politikaların etkisini ölçmek amacıyla kullanılması durumunda bir anlam taşımaktadır. Yoksulluk ölçümünde kabaca bilgi veren yoksul kişi oranının birçok eksikliği vardır. Söz konusu göstergenin en önemli eksikliği yoksulluğun şiddeti hakkında bilgi vermemesidir. Bu göstergenin başka eksiklikleri de vardır. Söz konusu gösterge yoksulların gelirlerindeki azalmalara **duyarsızdır**. Yoksullardan yoksullara gelir transferlerine karşı **duyarsız olabilir**. Yoksullardan yoksul olmayanlara gelir transferine karşı ise kesin **duyarsızdır**²⁵.

1.3.2 Yoksulluk Açığı İndeksi

Yoksulluk Açığı İndeksi yoksul kişi oranının yoksulluk derinliğine karşı duyarsızlığını aşma amacıyla geliştirilmiş bir göstergedir. Yoksulluk derinliği gelir açığı ile ölçülen bir kavramdır. Bir kişinin gelir açığı (g_i), yoksulluk sınırı (Z) ile i . bireyin geliri (Y_i) arasındaki farka eşittir. Gelir açığı yoksulluk sınırı altındaki bireyler/hanehalkları için hiçbir zaman negatif olamayacağı gibi, yoksulluk sınırı üstündeki birey/hanehalkları için de pozitif olmayacaktır. Yani negatif olacaktır²⁶. Gelir açığı, yoksulluk sınırı altında kalan bütün yoksulların genelleştirilmiş gelir açığıdır²⁷. Yoksulluk Açığı Oranı ise ortalama gelir açığının yoksulluk sınırına oranını ifade etmektedir. Yani, yoksullar arasındaki ortalama yoksulluk açığının yoksulluk sınırına oranına eşittir ve aşağıda şekilde gösterilmektedir.

²⁴JENSEN ve LUCKETT, 1993; LANJOUW, 1997, S.93.

²⁵KAKWANI, 1980, s.525, 1993, s.632.

²⁶SEN, 1976:, s.228-230).

²⁷TAKAYAMA, 1979, s.747.

$$I = \frac{\sum_{i=1}^q (Z - Y_i)/q}{Z} = \frac{\sum_{i=1}^q g_i}{q \times Z}$$

Burada;

I: Yoksulluk Açığı Oranı,

g_i: Yoksulluk açığı (veya gelir açığı),

Z: Yoksulluk sınırı,

q: Yoksulluk sınırının altında kalan yoksul birey/ hanehalkı sayısıdır. Bu indeks, yoksulların yoksulluk sınırının ne kadar gerisinde gelir elde etmekte olduklarını göstermekte, her yoksul bireyin gelirini yoksulluk sınırının üzerine çıkartacak olan destekleme miktarını ölçmekte ve yoksullar arasındaki yoksulluğun derecesi hakkında bilgi vermektir²⁸. Yoksulluk Açığı; yoksul bireyleri yoksulluk sınırına getirmek için gereksinim duyulan transferin genişliğidir.

Yoksulluk Açığı Oranı, Yoksul Kişi Oranında olduğu gibi yoksullar arasındaki gelir dağılımına duyarsızlık sergileyebilir.

1.3.3 Sen Yoksulluk İndeksi

En çok bilinen yoksulluk ölçütlerinden birisi Sen indeksidir. Bu indeks, refah karşılaştırmalarında sayısal yaklaşıma dayanan bir yoksulluk indeksidir. Sen indeksi diğer yoksulluk indekslerinin eksikliklerini gideren bir göstergedir ve Yoksul Kişi Oranını (H), Yoksulluk Açığı Oranı (I) ve Yoksullar Arası Gelir Eşitsizliğini (G) bünyesinde taşıyan bir yoksulluk ölçütüdür. Bu indeks, yoksulluğun genişliğini, yoksulluğun şiddetini ve yoksullar arasındaki geliri dağılımını yansıtır. Sen indeksi şöyledir:

$$Ps = H \times (I + [1 - I] \times G)$$

Burada; Ps: Sen indeksini, H: Yoksul Kişi Oranını, I: Yoksulluk Açığı Oranını, G: Yoksullar arasındaki Gelir Dağılımının Gini Katsayısını göstermektedir. Yoksulluk Açığını tartı (ağırlık) olarak değerlendiren Sen İndeksi (Ps), 0 ile 1 aralığında değerler almaktadır.

Sen indeksi ($G = 1$) H 'ye, ($G = 0$) iken $H \times I$ 'ya eşit olur.

1.3.4 Foster, Greer ve Thorbecke Yoksulluk İndeksi

Yoksulluk çalışmalarında son yıllarda yoksulluğun bölgesel, etnik alt gruplarının yoksul düzeylerinden ne derece etkilendiğini göstermek önem kazanmış ve toplam yoksulluk içinde ilgili alt grupların yoksulluğunun nasıl ölçüleceği önemli olmuştur. Diğer koşullar sabitken, bir alt grubun yoksulluk düzeyindeki azalma, bir bütün olarak toplam nüfusun yoksulluğunun azalmasına neden olabilir. Toplam yoksulluk içinde alt gruplardaki yoksulluktaki değişimin

²⁸TAKAYAMA, 1979; COLLINS ve REDMOND, 1997, s.759.

etkisinin niceleyici tahminini yapmak veya alt grupların yoksulluk düzeylerinin toplam yoksulluk içindeki katkıları incelenmek istenebilir. Bu bahsedilen ölçütlerin sağlanabilmesi için, yoksulluk ölçütünün toplanarak ayrıştırılması gereklidir. Dolayısıyla, toplam yoksulluk, alt grupların yoksulluk düzeylerinin ağırlıklı ortalamasıdır (Foster, Greer ve Thorbecke (1984). Yani, toplam yoksulluk alt grupların yoksulluk düzeylerinin ağırlıklandırılmasıyla elde edilmektedir. Foster, Greer ve Thorbecke (1984), bu özelliklere sahip ve kendi adlarıyla yoksulluk literatürüne geçen bir yoksulluk ölçütü geliştirmişlerdir. Foster-Greer ve Thorbecke indeksi nüfus payının ağırlıklandırılmasıyla toplanarak ayrıştırılabilir özelliktedir. Foster-Greer ve Thorbecke indeksi aşağıda verilen eşitliğe göre hesaplanmaktadır.

$$P_{\alpha} = \frac{1}{n} \times \sum_{i=1}^q \left(\frac{Z - y_i}{Z} \right)^{\alpha}, \alpha \geq 0.$$

Burada;

Z: Yoksulluk sınırını,

P_{α} : Foster, Greer ve Thorbecke indeksini,

q : Yoksul nüfusu veya hanehalkı sayısını,

Y_i : Yoksulluk sınırı altında gelire (harcamaya) sahip olan i. bireyin/hanenin gelirini (veya harcamasını),

n : Toplam nüfusu veya hanelerin sayısını göstermektedir. Foster-Greer ve Thorbecke indeksi $\alpha=0$ olduğunda Yoksul Kişi Oranına, $\alpha=1$ olduğunda Yoksulluk Açığı Oranına ve $\alpha>2$ olduğunda ise kendisine (Foster, Greer ve Thorbecke indeksine) eşit olur.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE YOKSULLUK ve MÜCADELE YAKLAŞIMLARI

2.1 Türkiye’de Yoksulluk ve Boyutları

Başta Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı olmak üzere birçok uluslararası kuruluşun yapmış oldukları yoksulluk çalışmaları ülkemizdeki yoksulluğun boyutlarının ne kadar ciddi olduğunu gözler önüne sermektedir. UNDP tarafından her yıl yayımlanmakta olan ve insani gelişmeyi, sağlık ve eğitim gibi gelişmenin ekonomik olmayan göstergelerini de dikkate alarak İYE ile ölçen 2010 insani gelişme raporuna göre, Türkiye İnsani Gelişme sıralamasında 0.754 indeks değeriyle bölge sıralamasında 16., Dünya’da ise 62. sırada yer almaktadır. Eğitim indeksinin göstergesi olarak, eğitimde brüt okullaşma oranı %74.3, yetişkin okur-yazar oranı %90 oranıyla Avrupa ve Merkezi Asya’da 27., dünya’da ise 83. sırada yer almaktadır. Sağlık indeks göstergesi olarak, doğumda yaşam beklentisi 72.2 değeriyle Avrupa ve Merkezi Asya’da 19., Dünya’da ise 90. sırada yer alırken, gelir indeksi açısından bölge sıralamasında 12. Dünya sıralamasında ise 63. sırada yer almaktadır. Tüm bu veriler Türkiye için 2010 yılında 0.754’lük bir insani gelişme değeri oluşturmaktadır. Aynı zamanda Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne üyelik sürecinde olması yoksulluk ve gelir dağılımı sorunlarının giderilmesi ya da asgari düzeye çekilmesi daha önemli kılmaktadır. Özellikle Gini katsayısının tüm eski ve yeni üye ülkelerden daha yüksek olması AB üyeliği için önemli bir sorun teşkil etmektedir. Türkiye'nin 2000’li yılların ilk yarısında karşılaştığı ekonomik krizler ve iki büyük depremle birlikte daha önce çok fazla üzerinde durulmayan yoksulluk konusu yoğun olarak Türkiye'nin gündemine girmiştir²⁹.

Bu dönemde ilk defa ilgili kurumlar, siyasetçiler ve araştırmacılar yoksulluk sınırlarını tanımlayıp yoksul oranını belirlemeye yönelik çalışmalara hız vermişlerdir. Gelir ve tüketim harcamaları, gıda ve gıda dışı yoksulluk, günlük 1, 2.15 ve 4.30 Amerikan doları esas alınarak yoksullukla ilgili bu dönemde araştırmalar artmaya başlamıştır. Türkiye’de yapılan araştırmalarda yoksulluğun çeşitli nedenlere bağlı olduğu görülmektedir³⁰.

²⁹ DÜZGÜN, 2010, s.11.

³⁰ ERGÜN, 2005, s.65-79.

³⁰ AKTAN ve VURAL, 2008, s.10.

Tablo 2.1 Hanehalkı Kullanılabilir Gelirlere Göre Sıralı Yüzde 20’lik Gruplar (Türkiye Geneli, Kentsel, Kırsal)

Yüzde 20’lik Fert Grupları	Türkiye		Kent		Kır	
	2010	2011	2010	2011	2010	2011
İlk Yüzde 20	5.8	5.8	6.3	6.2	6.2	6.2
İkinci Yüzde 20	10.6	10.6	11.0	10.8	11.0	10.9
Üçüncü Yüzde 20	15.3	15.2	15.3	15.2	15.7	15.7
Dördüncü Yüzde 20	21.9	21.7	21.6	21.5	22.8	22.5
Beşinci Yüzde 20	46.4	46.7	45.7	46.2	44.3	44.8
Gini Katsayısı	0.402	0.404	0.389	0.394	0.379	0.385

Kaynak: TÜİK, Yoksulluk Çalışması Sonuçları

- **Gelir Dağılımı Eşitsizliği:** Yerleşim yerlerine göre, değerlendirildiğinde katsayının 1’e yaklaşması eşitsizliğin artışını, katsayının 0’a yaklaşması ise eşitsizliğin azaldığını göstermektedir. Türkiye’de Gini katsayısı 1998’de 0.47 iken Tablo 2.1’deki 2011 verilere göre 0.404’e düşmüş olmasına rağmen Avrupa Birliği ortalamasının üzerindedir. Türkiye’de son on yılda bir düzelme gerçekleşmiş olsa dahi gelir dağılımı bozukluğu hala varlığını sürdüren bir sorun olarak kendisini ortaya koymaktadır. Bunun bir sonucudur ki Tablo 2.1’de görüldüğü gibi nüfusun ilk % 20’lik kısmı milli gelirden % 5.8 pay alırken son % 20’lik kısım milli gelirden % 46, 7 pay almaktadır ³¹.
- **Ücretlerin Azlığı:** Türkiye’de 2010 yılı itibariyle ortalama asgari brüt ücret 760,50 TL olan Türkiye’de özellikle reel ücretler 2008’de yaşanan ekonomik krizle beraber düşme sürecine girmiştir³².
- **Bölgelerarası Farklılıklar:** Türkiye’de coğrafi dezavantajlar, kalifiye işgücünün dağılımı, pazara yakınlık, ulaşım yolları üzerinde olma, iklim farklılıkları ve sermaye birikimi gibi nedenlerle tarihi olarak bölgelerarası dengesizlikler mevcuttur. Türkiye’de Ege Bölgesi yoksulluk oranının en az olduğu bölge ve Doğu Anadolu Bölgesi yoksulluğun en yüksek olduğu bölgedir ³³.
- **Kayıt dışı İstihdam:** Türkiye’de kayıt dışı istihdam ile yoksulluk arasında önemli bir ilişki vardır. Kentsel alanlara göç eden vasıfsız iş gücü özel sektörde çalışmakta bu tür işlerde çalışma ise düzensiz ve yetersiz gelir elde etme sonucunu ortaya çıkarmaktadır ³⁴.

³¹AKIN ve ŞİMŞEK, 2003, s.51-63.

³²RODRİK, 2008, s.23-56.

³³ VURAL, 2007, s.104.

³⁴ TURAN, 2009:, s.9

- Kırdan Kente Göç: Özellikle tarımda modern tekniklerin kullanılması, verimliliğin düşüklüğü, tarım topraklarının miras yoluyla paylaşarak düşük ölçekli duruma getirilmesi ve diğer çeşitli sosyoekonomik nedenlerle ülkemizde kentlere doğru hızlı bir iç göç ortaya çıkmaktadır. Özellikle sanayi ve hizmetler sektöründe istidam imkânlarının olduğu Marmara Bölgesi, Ege, Akdeniz ve Batı Anadolu Bölgelerinin kentleri diğer bölgelerden yoğun göç almaktadır ³⁵.

Bu etkenlerden dolayı uluslararası karşılaştırmalarda, yoksulluk göstergeleri bakımından pek parlak bir durumda olmayan Türkiye, gelirin son derece adaletsiz olarak dağıldığı ülkeler arasında yer almaktadır. Yoksulluk Türkiye gibi gelişmekte olan bir ülkede de en önemli sorunlardan biri haline gelmiştir. Bir yandan adaletsiz gelir dağılımı, diğer taraftan ulusal gelirin paylaşımındaki düşüklük, son yıllarda art arda yaşanan ekonomik krizler, başarısız politikalar yoksulluğu daha da şiddetli bir boyuta taşırken, acil önlem alınması öncelikli bir hale gelmiştir. Türkiye’de yoksulluğun boyutlarını ölçmeye yönelik çalışmaların son yıllara dayandığı ve bunların sayıca çok sınırlı olduğu söylenebilir. Bu alandaki en yeni çalışmalardan birisi, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yapılan 2009 Yoksulluk araştırmasıdır.

Tablo 2.2 Türkiye’de Yoksulluk Sınırı Yöntemlerine Göre Fert Yoksulluk Oranları (Türkiye Geneli)

Fert Yoksulluk Oranı (%) Türkiye									
Yöntemler	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Gıda yoksulluğu	1.35	1.29	1.29	0.87	0.74	0.48	0.54	0.48	0.40
Gıda+gıda dışı yoksulluk	26.96	28.12	25.60	20.50	17.81	17.79	17.1	18.08	17.50
Kişi başı günlük 1\$ altı	0.20	0.01	0.02	0.01	-	-	-	-	-
Kişi başı günlük 2.15\$ altı	3.04	2.39	2.49	1.55	1.41	0.52	0.47	0.22	0.21
Kişi başı günlük 4.3\$ altı	30.30	23.75	20.89	16.36	13.33	8.41	6.83	4.35	3.66
Görelî yoksulluk	14.74	15.51	14.18	16.16	14.50	14.70	15.06	15.12	14.62

Kaynak: TÜİK, 2009 ve 2010 Yoksulluk Çalışması Sonuçları

³⁵ ERGÜN, 2005, s.65-79.

Tablo 2.3 Türkiye’de Yoksulluk Sınırı Yöntemlerine Göre Fert Yoksulluk Oranları (Kentsel)

Fert Yoksulluk Oranı (%) Kent									
Yöntemler	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Gıda yoksulluğu	0.92	0.74	0.62	0.64	0.04	0.07	0.25	0.06	...
Gıda+gıda dışı yoksulluk	21.95	22.30	16.57	12.83	9.31	10.36	9.38	8.66	...
Kişi başı günlük 1 \$ altı	0.03	0.01	0.01	-	-	-	-	-	-
Kişi başı günlük 2.15 \$ altı	2.37	1.54	1.23	0.97	0.24	0.09	0.19	0.04	0.04
Kişi başı günlük 4.3 \$ altı	24.62	18.31	13.51	10.05	6.13	4.40	3.07	0.96	0.97
Görelî yoksulluk	11.33	11.26	8.34	9.89	6.97	8.38	8.01	6.59	...

Kaynak: TÜİK, 2009 ve 2010 Yoksulluk Çalışması Sonuçları

Tablo 2.4 Türkiye’de Yoksulluk Sınırı Yöntemlerine Göre Fert Yoksulluk Oranları (Kırsal)

Fert Yoksulluk Oranı (%) Kır									
Yöntemler	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Gıda yoksulluğu	2.01	2.15	2.36	1.24	1.91	1.41	1.18	1.42	...
Gıda+gıda dışı yoksulluk	34.48	37.13	39.97	32.95	31.96	34.80	34.62	38.69	...
Kişi başı günlük 1 \$ altı	0.46	0.01	0.02	0.04	-	-	-	-	-
Kişi başı günlük 2.15 \$ altı	4.06	3.71	4.51	2.49	3.36	1.49	1.11	0.63	0.57
Kişi başı günlük 4.3 \$ altı	38.82	32.18	32.62	26.59	25.35	17.59	15.33	11.92	9.66
Görelî yoksulluk	19.86	22.08	23.48	26.35	27.06	29.16	31.00	34.20	...

Kaynak: TÜİK, 2009 ve 2010 Yoksulluk Çalışması Sonuçları

Gıda yoksulluk oranı 2002 yılında yüzde 1.35 oranı ile en yüksek seviyelerdeyken bu oran 2010 yılında yüzde 0.40’a gerilemiştir. Gıda ve gıda dışı harcamaları içeren yoksulluk sınırı altındaki nüfusun oranı ise, 2002 yılında yüzde 26.96 oranıyla diğer yıllara göre en yüksek seviyedeiyken aynı şekilde bu oran 2010 yılında yüzde 17.50’ ye düşmüştür. Satınalma gücü paritesine göre kişi başı günlük harcaması 1 doların altında kalan fert 2006 yılı itibariyle bulunmamaktadır. 2002 yılında kişi başına günlük 2.15 doların altında yaşayan oran yüzde 3.04 iken 2010 yılında yüzde 0.21’e gerilemiştir. Kişi başına günlük harcaması satınalma gücü paritesine göre 4.3 doların altında bulunan yoksul oran 2002 yılından 2010 yılına kadar sürekli düşüş göstermiştir. 2010 yılında, 4 kişilik hanenin aylık açlık sınırı 318 TL, aylık yoksulluk sınırı ise 896 TL olarak tahmin edilmiştir.

Kırsal yerleşim yerlerinde yaşayanlarda 2008 yılında % 34.62 olan yoksulluk oranı 2009 yılında % 38.69’a yükselirken, kentsel yerlerde yaşayanların yoksulluk oranı % 9.38’den % 8.86’ya düşmüştür.

Tablo 2.5 Yoksulluk Sınırı Yöntemlerine Göre Yoksul Fert Sayısı (Türkiye Geneli, Kentsel, Kırsal)

Yöntemler	Yoksul Fert Sayısı (Bin Kişi)									
	Türkiye				Kent			Kır		
	2007	2008	2009	2010	2007	2008	2009	2007	2008	2009
Gıda Yoksulluğu Açlık)	328	374	339	...	33	122	29	295	252	310
Yoksulluk(Gıda+Gıda Dışı)	12.261	11.933	12.751	...	4.968	4.533	4.318	7.293	7.400	8.432
Kişi Başı Günlük 1dolar Altı	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kişi Başı Günlük 2.15 dolar Altı	356	330	159	154	43	93	20	313	237	138
Kişi Başı Günlük 4.3 dolar Altı	5.796	4.759	3.066	2.698	2.111	1.483	469	3.686	3.276	2.597
Görelî Yoksulluk	10.127	10.497	10.669	12.459	4.017	3.871	3.214	6.110	6.626	7.455

Kaynak: TÜİK 2009 ve 2010 Yoksulluk Çalışması Sonuçları

Tablo 2.5’ de yoksulluk sınırı yöntemlerine göre Türkiye’deki 2007-2009 yılları arasındaki yoksul fert sayıları görülmektedir. 2007 yılında 328.000 kişinin açlık sınırında olduğu, 12.261.000 insanın ise gıda ve gıda dışı harcamalarını karşılayamadığı görülmektedir. Aynı yıl, kentlerde 4.968.000, kırdaki ise 7.293.000 fert gıda ve gıda dışı harcamalarını karşılayamamaktadır. 2007, 2008 ve 2009 yıllarında kentlerde ve kırdaki yaşayan gıda ve gıda dışı harcamalarını karşılayamayan yoksul fertlerin sayısının birbirlerine oldukça uzak olduğu görülmektedir. Dünya Bankası yoksulluk analizlerinde yoksulluk sınırını günlük 1 ABD doları olarak belirlenmiştir. Bu orana göre; 2007, 2008 ve 2009 yılında, kişi başı geliri 1 doların altında ülkemizde yoksul fert bulunmadığını Tablo 2.5’de belirtilmektedir. 2007 yılında Türkiye’ de, günlük geliri 2.15 doların altında yoksul sayısı 356.000 kişi civarındadır. Aynı sene kentte yaşayan 43.000, kırdaki da 313.000 fert bu yoksulluk sınırında yaşamaktadır. Yıllar bazında baktığımızda bu sınırın altında yoksul olan fert sayısının azaldığını hatta 2010 yılında 154.000’e gerilediği tespit edilmiştir. Kişi başı geliri günlük 4.3 doların altında olan fert rakamlarına bakıldığında; 2007 yılında 5.796.000 kişiye, bu rakam yıllar itibariyle gerileme kaydetmiştir. Sonuç olarak Türkiye’de yıllar itibariyle yoksullukta azalma görülmesine rağmen, hala çok yüksek seviyelerde bir yoksulluk mevcuttur.

Tablo 2.6 Türkiye’de Hane Halkı Büyüklüğüne Göre Yoksulluk Sınırı

Hanehalkı Büyüklüğü	Açlık Sınırı (TL)				Yoksulluk Sınırı (TL)			
	2007	2008	2009	2010	2007	2008	2009	2010
1	105	122	127	141	283	341	365	396
2	159	185	192	213	428	515	552	599
3	201	233	243	269	540	651	699	759
4	237	275	287	318	638	767	825	896
5	271	313	328	363	728	874	944	1.025
6	301	350	365	404	809	976	1.050	1.140

Kaynak: TÜİK, 2009 ve 2010 Yoksulluk Çalışması Sonuçları

Tablo 2.6’da hane halkı büyüklüğüne göre ülkemizdeki aylık ortalama açık sınırı ve yoksulluk sınırı oranlarının 2007-2010 yılları arasındaki değişimi verilmiştir. Açlık ve yoksulluk sınırı rakamlarına bakıldığında; hane halkı büyüklüğü ile doğru orantılı bir değişim oluşmuştur. Hanede yaşamakta olan fert sayısı arttıkça açlık ve yoksulluk sınırına dair rakamlar da artış göstermiştir. Hane halkı büyüklüğü artışına paralel olarak yıllar itibariyle açlık ve yoksulluk sınırlarında artışların olduğu gözlenmiştir. 2007 yılında 1 kişilik hane halkının açlık sınırı 105 TL. iken 2 kişilik bir ailenin açlık sınırı 159 TL’dir. 2010 yılında bir fertten oluşan hane için açlık sınırı (gıda harcamalarından oluşan yoksulluk sınırı) 141 TL, yoksulluk sınırı (gıda ve gıda dışı harcamalardan oluşan yoksulluk sınırı) ise 396 TL. iken, 2010 yılının ilk 3 ayında 6 kişilik bir ailenin açlık sınırı 404 TL. (gıda ve gıda dışı harcamalardan oluşan yoksulluk sınırı) ise 1.140 TL’ dir.

2.2 Yoksullukla Mücadele Yaklaşımları

Yoksullukla mücadele etme yöntemleri dolaylı ve dolaysız mücadele yöntemleri olmak üzere iki ana başlık altında toplanabilirler. Bu yaklaşımlar birbirlerinden yalnızca doğurdıkları sonuçlar bakımından değil, ayrıca hem uygulayıcıların politikalarına, hem de uygulanan bölgenin ekonomik durumu bakımından da farklılaşırlar.

2.2.1 Dolaylı Mücadele Yaklaşımı

Bu yaklaşımda hızlı büyüme yoluyla yoksul kesimin gelirlerinin ve hayat standartlarının artırılması amacı ön plana çıkmaktadır. Bilindiği gibi, bir ülkenin kişi başı GSYİH ile yoksulluğun boyutları arasındaki güçlü korelasyon ekonomik büyümeyi yoksulluğun çözümü yapmaktadır. Büyümenin hızlı olması durumunda bunun sadece hane halklarının parasal gelirlerini arttırmakla kalmayacağı, aynı zamanda, eğitim, sağlık ve altyapı olanaklarının da gelişmesini sağlayarak, yoksulluğun azaltılmasına dolaylı katkı sağlayacağı ve yoksulluk

göstergelerini olumlu yönde etkileyeceği söylenebilir³⁶. Ekonomik büyümenin hızı yanında, gerçekleştirilen büyümeden kaynaklanan kazanımların adil paylaşımın da yoksulluğun azaltılmasında önemli bir etkisi bulunmaktadır. Zira Türkiye’de yoksullukla mücadele tartışmalarının kriz dönemlerinde de büyüme üzerine odaklandığı buna rağmen gelir dağılımında eşitsizliklere de sebebiyet verdiği görülmektedir. Devletlerinin maliye politikasının en önemli amacı dengeli bir kalkınma düzeyinin korunması ile yoksulluğun asgari seviyelerde bulunmasını sağlamaktır³⁷.

2.2.2 Doğrudan Mücadele Yaklaşımı

Doğrudan mücadele yaklaşımında, yoksulluk sorununun doğrudan çözümüne yönelik politikaların ve programların uygulanması söz konusudur. Bu yaklaşımda kamu; vergi, sosyal güvenlik, sosyal yardım, sağlık ve eğitim politikaları gibi temel araçlarla gelirin ikincil dağılımına etkin bir biçimde müdahil olmaktadır. Bu politik araçlarla birlikte, kamunun öncülük ettiği, özel olarak tasarlanmış ‘yoksullukla mücadele programları’ da bu yaklaşımın temel yöntemleri arasında yer almaktadır.

Yoksullukla mücadele için uygulanabilecek doğrudan yöntemler arasında ağırlıklı yoksulların kullandığı mal ve hizmetlere sübvansiyon verilmesi, asgari ücret düzenlemesi, istihdam artırıcı iktisat politikaları, yoksullara yönelik kredi programları ve çeşitli çocuk eğitim ve beslenme programları ön plana çıkmaktadır³⁸. Yoksul hanehalklarına yönelik transfer harcamaları da yoksullukla mücadelede önemli araçlar arasında yer alır.

Doğrudan mücadele programlarının etkinliği ve yoksulluğun azaltılmasındaki nihai başarısı için üç temel koşulun sağlanması gerekmektedir. Bunlardan birincisi, yoksullukla mücadelenin genel kamuoyu tarafından öncelikli bir hedef olarak benimsenmesi ve bu yönde uygulanacak somut programların ve politikaların toplumda yaygın destek bulmasıdır. İkinci koşul, bu programların ve politikaların hedeflediği yoksul kitlenin iyi belirlenebilmesidir. Gerekli üçüncü koşul, uygulamanın şeffaf olması ve her kademede hızlı karar alabilecek bürokratik kadroların varlığıdır. Yoksullukla etkili bir mücadele yürütülebilmesi için hem dolaylı hem de doğrudan yaklaşımın bir arada yürütülmesi gerekliliği konusunda genel bir uzlaşma vardır. Yoksullukla mücadelede son yıllara kadar benimsenen dolaylı yaklaşımların yoksulluk sorununu çözemeyeceği geç de olsa anlaşılmış ve böylece dünyanın en hızlı büyüyen ekonomileri arasında yer alan Türkiye’de, yoksullukla büyüme yoluyla mücadelede yanında doğrudan mücadele de bir zorunluluk olarak ortaya çıkmıştır. Ülkemizde bugün için,

³⁶GÜNDOĞAN, 2008, s.12.

³⁷ TURAN, 2009, s.10.

³⁸ŞENSES, 2001, s.328.

yeterli düzeyde olmasa da, yoksullukla doğrudan mücadele kapsamında önemli bazı uygulamalardan söz edilebilir. Sağlık Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Kredi ve Yurtlar Genel Müdürlüğü, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü (SYGM), belediyeler ve özel kuruluşlar yoksullukla mücadelede bu uygulamalar içerisinde yer alan önemli kurumlardır.

Ödeme gücü olmayan vatandaşların tedavi giderlerinin Genel Sağlık Sigortası (GSS) tarafından karşılanması hakkında kanunu ile 1992 yılından itibaren yoksul vatandaşlara bedava sağlık hizmeti veren Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ve eğitim giderlerinin aile bütçesine ek bir yük getirmesini önlemek amacıyla, eğitim gören öğrencilerin eğitim masraflarının karşılanması, öğrenci ve araştırma bursları gibi faaliyetleriyle yoksulluğun azaltılmasında önemli görevler üstlenen Milli Eğitim, yoksullukla mücadele açısından kayda değer katkılar sağlamaktadır.

Ülkede yoksul durumdaki kişilere yardım açısından önem taşıyan bir başka resmi kuruluş ise Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü'dür (ÇHGM). Sokakta yaşayan çocuklara yönelik hizmetler ile korunmaya muhtaç çocuklara yönelik kurumsal bakım, evlat edindirme, ekonomik ya da sosyal yoksunluk içinde bulunan bakıma muhtaç yaşlı ve özürllülere, kuruluşlarda veya kendi ikametgâhlarında bakım gibi hizmetler ağırlıklı olarak Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından verilmektedir. Kurum hizmetlerinden yararlanmak isteyen çocukların korunması, bakımı ve yetiştirilmelerine yönelik hizmetlerin mümkün olduğu ölçüde kendi yaşam ortamlarında verilmesi amacıyla, Aileye Dönüş ve Aile Yanında Destek Projesi başlatılmıştır. Ayrıca, muhtaçlık nedeniyle korunma kararı alınan çocukların ailelerine yönelik sosyal ve ekonomik destek programları da yürütülmektedir.

Vakıflar Genel Müdürlüğü de yoksullukla mücadele açısından önemli bir kurumdur. Annesi ya da babası olmayan muhtaç çocuklar ile % 40 ve üzeri engelli olan muhtaçlara; sosyal güvencesi olmayan, herhangi bir gelir veya aylığı bulunmayan yoksullara muhtaç aylığı bağlamakta ve maddi durumu yeterli olmayan ilk ve ortaöğretim öğrencilerine burs sağlamaktadır. Vakıflar ayrıca, yoksullara yiyecek dağıtmak amacıyla aşevi hizmeti de sunmaktadır.

Yoksullukla mücadele açısından Türkiye'de önemli uygulamalardan biri de yoksulluk içinde bulunan vatandaşlara yardım etmek, sosyal adaleti pekiştirici önlemler olarak gelir dağılımının iyileştirilmesine katkı sağlamak, sosyal yardımlaşmayı ve dayanışmayı teşvik etmek amacıyla, Mayıs 1986'da TBMM'de kabul edilen Sosyal Yardımlaşmayı ve Dayanışmayı Teşvik Fonu'dur (SYDTF). SYD vakıfları, ekonomik ve sosyal yoksunluk içinde bulunan vatandaşlarımızın gıda, giyim, yakacak, barınma, sağlık, eğitim vb. acil ve güncel zaruri ihtiyaçlarını karşılamakta, sağlık yardımları kapsamında, sosyal güvenceden

yoksun ve engelli vatandaşların çeşitli sağlık giderleri, SYDF aracılığıyla karşılanmaktadır. Eğitim yardımları kapsamında ise, ilköğretim ve ortaöğretimde okuyan çocuklarının okul ihtiyaçlarını karşılamakta, yoksun ailelere ayni ve nakdi yardım yapılmakta, ilk ve orta öğretim öğrencilerinin taşıma, yemek, iş ve barınma sorunun giderilmekte, burs almaya hak kazanan öğrencilerden başarılı olanların burs ödemesi yapılmakta, özürlü öğrencilerimizin okullarına ücretsiz olarak ulaşimleri sağlanmaktadır. Vakfa, 2011 yılı itibariyle sağlık yardımları için 154.539.091,82 TL, eğitim yardımları için 1.040.116.134,61 TL'lik kaynak aktarılmıştır. Ayrıca, ekonomik ve sosyal yoksunluk içinde bulunan vatandaşlarımızın temel ihtiyaçlarının karşılanması için, fondan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'na gıda, yakacak ve barınma yardımları için de kaynak aktarılmaktadır. Bu amaçla, 2011 yılı itibariyle yakacak yardımları için Fona 3.431.307 TL, barınma yardımları için 139.077.398,56TL, gıda yardımları için ise 1.175.587.851 TL kaynak aktarılmıştır³⁹.

Ülkemizdeki yerel yönetimlerin ve çeşitli sivil toplum kuruluşlarının yoksullukla mücadele alanındaki çalışmalarını da göz ardı etmemek gerekir. Gerek İstanbul'da gerek Güney Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki pek çok kentte belediyelerin yoksullara yemek verme, erzak dağıtma, yakacak yardımı yapma biçimindeki çaba ve girişimlerinin son dönemde artış gösterdiği gözlenmektedir. Ayrıca bazı Sivil Toplum Kuruluşları da yoksullukla mücadele konusunda çeşitli çalışmalar yürütmektedirler.

Türkiye'nin son 20 yılında yoksullukla mücadele konusundaki uygulamalara bakıldığında, bu konuda önemli başarıların elde edilebildiğini söylemek güçtür. Ülkemizdeki yoksullukla mücadele programlarına yönelik temel eleştirilerden birisi, bu programların uzun vadeli ekonomik ve sosyal politikaların bir parçası olarak ele alınmaması, bunun yerine dezavantajlı konumda olduğuna karar verilen kişilere yönelik sosyal yardımlarla sınırlı kalmasıdır.

³⁹SYDGM, 2011, s.120.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YOKSULLUKLA DOĞRUDAN MÜCADELEDE ETKİNLİĞİ AZALTAN FAKTÖRLER

Yoksullukla mücadelede temel soru şudur: Gerçek anlamda yoksul olan ile yoksul olmayanın nasıl ayrıştırılabilir? Bu ayrıştırma sırasında karşımıza bir dizi sorun çıkmaktadır. Bu sorunları bulup çözümler üretecek politikalar belirlendiği takdirde yoksullukla etkin bir şekilde mücadele edilir, hem zaman israfı, hem de bütçe imkânları israfı ortadan kaldırılır.

Türkiye’de yoksullukla doğrudan mücadele eden birçok kamu kuruluşunun yanı sıra birçok da özel kuruluş vardır. Kamu kuruluşları arasında belediyeler ön sıralarda gelen kuruluş olarak düşünülebilir; ancak belediyelerde içinde olmak üzere hiçbir kuruluş Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı (SYDV) ölçüsünde etkin değildir. SYDV yoksullukla mücadele eden en etkin kuruluştur. Bu kurumlar Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’na bağlı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü’nün(SYGM) taşradaki faaliyetleri Türkiye çapında 973 il ve ilçede her ilde vali ve her ilçede kaymakam başkanlığında oluşturulmuştur. SYDV yoksul kişilerden çeşitli yollarla haberdar olmakta ve onlara yardım etmektedir. Bu yardımlar aynı, nakdi ve barınma yardımları olmak üzere üç ana başlık altında toplanabilir. Aynı yardımlar içinde giyecek yardımı, gıda yardımı, ilaç yardımı, ulaşım yardımı gibi çok çeşitli yardımlar vardır. Aynı yardımlar arasında sayılabilecek yardımlardan biride proje yardımlarıdır. Proje yardımlarının amacı sosyal güvencesi olmayan yoksul kişilere istihdam olanağı ve dolayısıyla gelir olanağı sağlamaktır. Örneğin kırsalda yaşayan yoksul bir aileye hayvancılıkla ilgili proje yardımı yapılabilmekte ve ailenin bu yardımlardan gelir elde etmesi sağlanabilmektedir. Yakın zamana kadar bu çeşit yardımlar Kırsal Alanda Sosyal Destek Projeleri (KASDEP) olarak kullanılmıştır. Kırsal alanda uygulanan bu yardımlar günümüzde en az düzeye inmiştir. Bunun nedeni kırsal kesimdeki nüfus azalmasıdır. Kırsal nüfus büyük kentlere göçerken içindeki yoksulları da büyük kentlere ihraç etmektedir.

Yoksul kişilere yapılan yardımlar aynı yardımlarla sınırlı değildir. Onlara nakdî yardımlarda yapılmaktadır. Bu yardımlar çok çeşitli amaçlarla gerçekleştirilmektedir. Amaçlar arasında eğitim çok önemli bir yer işgal etmektedir. Bu kapsamda Eylül ve Şubat aylarında olmak üzere yoksul ailelere kalem, kitap masraflarını servis ücretlerini karşılamaları amacıyla nakdi yardımlar yapılmaktadır. Yardımların Eylül ve Şubat aylarında yapılmasının nedeni, söz konusu ayların eğitim ve öğretim başlangıç zamanları olmasıdır. Nakdî yardımlar arasında kişilere düzenli olarak yapılan yaşlı, engelli, dul yardımları da önemli bir yer işgal etmektedir. Nakdî yardımlar arasında değinilmesi gereken bir başka yardım çeşidi de sağlık

yardımlarıdır. Görüldüğü üzere Vakıflar, devlet ile yoksul vatandaşlar arasında sosyal yardımların doğrudan ve en kısa sürede vatandaşa ulaştırılması açısından bir köprü görevi görmektedirler.

Vakfa yardım ve proje destek programları için yapılan başvurularda vakıf çalışanlarının yaptığı merkezi veri tabanı sorgulamaları ve sosyal incelemeler göz önünde bulundurularak nihai karar Vakıf Mütevelli Heyetleri tarafından verilmektedir. Vakıf çalışanları yoksullarla bire bir temas kurmakta onların sorunları tespit edip çözüm önerileri sunmaktadır. Fakat yoksullarla bu kadar yakın temasta bulunmalarına rağmen karar alma sürecini olumsuz etkileyen hatalar yapılabilmektedirler. Bu hatalar sızıntı, dışlama, gizli yoksulluk şeklinde ortaya çıkmaktadır. Sızıntı, yoksul olmayan kişilere yoksulmuş gibi yardım yapılması hatasıdır. Dışlama ise yoksul olan kişiye yardım yapılmaması hatasıdır. Dışlama en tehlikeli hata türüdür. Bu hataların sonuncusu gizli yoksulluktur. Bu hataların sosyal yardımlardaki başarı ve başarısızlığı doğrudan etkilemesinin yanında sosyolojik boyutları ile de ele alınmalıdır. Sızıntı, dışlama ve gizli yoksulluk sosyal yardımların etkinliğini ifade eden göstergelerde yer almadığı görülmektedir. Fakat bu şekilde karşılaşılan hatalara birçok örnekler mevcuttur. Bu örnekler sosyolojik ve ahlaki boyutu ile incelenmelidir. Türkiye genelinde hiç azımsanmayacak kadar çok olan bu örnekler, hem zaman hem imkân boyutunda yoksullukla mücadeleyi olumsuz yönde etkilemektedir.

3.1 Sızıntı

Yoksullukla doğrudan mücadele esnasında karşılaşılan en büyük problem sızıntılardır. Sızıntılar iki şekilde ortaya çıkabilmektedir. Birincisi, haksız sebeplerle yani ihtiyaç sahibi olunmamasına rağmen yardım talep etme veya alma ile ilgilidir. Yani yoksulmuş gibi davranma veya görünme halidir. Bunlara yalancı yoksullar da denebilir. İkinci sızıntı türü ise yardımlardaki mükerrerlik ile ilgilidir; bu durum aynı kişinin farklı kurumlardan ayrı ayrı yardım almayı alışkanlık haline getirmesidir. Sızıntılar genellikle büyük yerleşim yerlerinde görülmektedir. Küçük yerleşim yerlerinde resmi tespit ile birlikte gayri resmi tespit kolayca yapılabilmesine rağmen, büyük yerleşim yerlerinde tespit zorluğu dolayısıyla sızıntılar kolaylaşmaktadır. Büyük yerleşim yerlerinde yardım talebi olan kişilerin sosyal incelemeleri sistem verileri üzerinden olmaktadır. Çok yönlü bir hanehalkı ziyareti yapılamamakta, özellikle bu hanehalkı ziyaretleri sırasında çevreden bilgi alınamamaktadır. Aynı zamanda yardım talebi olan kişinin geçmişe dönük yoksulluk karnesine bakılmaması da sızıntının gözden kaçırılmasında rol oynamaktadır. Bu ise yoksullukta sızıntıyı kent bazında daha kolay hale getirmektedir. Bu nedenledir ki Türkiye genelinde yapılan çalışmaların ortaya koyduğu tespitler ihtiyaç sahiplerinin % 30'a varan oranda yoksullukta sızıntı gerçekleştirdiğini; bu ise

yoksullara yapılan sosyal yardımın sızıntıya ne ölçüde açık olduğunu ortaya koyan manidar bir veridir. Bu veri sayısal bir gözlem yapılmasına imkân sağlamakla birlikte sızıntının sosyolojik ve ahlaki açıdan inceleme yapılması gerektiğini ortaya koymaktadır.

3.2 Dışlama

Yoksullukla doğrudan mücadeleyi etkileyen en önemli faktörlerden bir diğeri de yoksullukta dışlamadır. Dışlama; yoksul olduğundan dolayı resmi veya özel kuruma başvuran kişinin yoksulluk ölçütüne uymadığı düşüncesi ile kurumdan yardım almama hali olarak ifade edilebilir. Bu durum kurum muhatapları tarafından gerekli düzeyde sosyal incelemesinin yapılmaması neticesinde ortaya çıkmaktadır. Aynı zamanda yoksulu dinleyen kişinin o anki psikolojisi ve kişilik yapısı da dışlamaya sebep olmaktadır. Dışlama kendini ifade edemeyen veya baskı görme korkusu ile yardım için gelen kişilerin yaşadığı olaydır. Yoksulları dışlama, yaşanan yoksulluğu çok daha derinden hissettirir.

Yoksullukta dışlama yardımdan yararlanacak kişinin muhtaç olduğunu kanıtlamak zorunda kalması ile ilintili olarak ortaya çıkabilen onur kırıcı davranışlar olarak da ön plana çıkmaktadır. Yardım almak için gittiği resmi veya özel kurumlardan, bireyin “dışlanması” anlamına da gelen bu durum, birey üzerindeki psikolojik olumsuz etkileri açısından tehlikeli bulunmaktadır⁴⁰. Bu açıdan, yardım alanların, muhtaç durumda olduklarını ispatlamak zorunda kalmalarından doğan ve resmi mercilerin takdirinde gelişen bir süreç söz konusu olmaktadır. Böylece, muhtaç olanların resmi mercilere minnet etmesi gibi bir durum ile karşı karşıya kalılabilmektedir. Yoksullara yardımın bu olumsuz yönünden olsa gerek, muhtaç potasında olanların, kendilerinin içinde bulundukları olumsuz koşulların (yoksulluğun) çok önemli olmadığını belirtme ve dolayısıyla kendi bulundukları hallerini inkâr etme eğilimlerinin ortaya çıktığı ifade edilmektedir⁴¹. Başka bir ifade ile “dışlanma ”korkusu, yoksulların, kendilerinin muhtaç olduklarını ortaya koymalarına mani olabilmektedir Bu durumla karşılaşan birey artık bütün ümidini yitirmiş, gizli yoksul olarak kendi dünyasına dönmektedir. İnsanca yaşam için gereken en temel ihtiyaçların karşılanmadığı bir durumdayken bir de bundan dolayı dışlanmak, üzerinde düşünmesi gereken bir durumdur. Destek sağlama amacıyla olanların bile, yardım ettikleri insanları eşit görmemeleri aslında dışlamanın bir başka biçimde tezahürüdür. Yoksulluğun sistematik bir sorun olarak değil de, yoksulların kişisel başarısızlıkları, tembellikleri olarak görülmesinin altını çizmek gerekmektedir. Ayrıca yoksulların kendileri için neyin daha doğru olduğunu bilmediğine dair argümanlar, yoksulları dışlayıcı politikalara bir başka örnektir. Yoksulluğa dair geliştirilen

⁴⁰ÖZDEMİR, 2004, s.129.

⁴¹BUĞRA, 2003/2004, s.78.

projelere ilişkin yoksulların görüşlerinin alınmaması ve gerçek anlamda katılımlarının sağlanmaması da dışlanmışlığın sık rastladığımız bir biçimdir.

3.3 Gizli Yoksulluk

Bireyin kendinden ve sosyalleştiği çevresinden utanacak durumda olması gizli yoksulluğun sınırı olarak ifade edilmektedir. Gizli yoksulluk sınırında olan kişi ihtiyaç sahibi olmasına rağmen her hangi bir yardım kurumuna müracaat etmemektedir. Smith'in ifade ettiği gibi "topluluk içinde var olmaktan utanmaksızın" diğer insanlarla bir arada bulunarak onlarla bütünleşmekten korkan bireylerin yaşadığı olumsuz bir durumdur. Bu duygudan kaynaklanan gizli yoksulluk aşağıdaki öyküde şöyle anlatılmaktadır⁴².

Yoksulların günde bir öğün yerlerse şanslı sayıldıkları savaş yıllarında günlerden bir gün çocuğun biri komşu eve oyun oynamaya gider. O sırada komşu evde sofrta kurulmaktadır. Evin sahibesi çocuğu sofraya çağırır. Çocuk da tok olduğu söyler. Evin sahibesi çağrısında ısrar edince çocuk da tokluğunu anlatmada ısrar eder. Evin sahibesi, "Ne zaman yedin yavrum?" diye sorar. Çocuk, "Dün sabah!" der.

Çocuk gerçekten tok olsaydı "Ne zaman yedin, yavrum?" sorusunu "Az önce!", "Bir saat önce!", "İki saat önce!" gibi yanıtlar verebilirdi. "Dün sabah!" yanıtı ise tokluk numarası yapan çocuğun savunma amaçlı bir ikiyüzlülük sergilediğini anlayabilmek için Hesiodos'un "İşler ve Günler" adlı yapıtındaki şu sözünü göz önünde tutmak yeter:

İnsan yüreğini yıpratın yoksulluğu
Kimsenin yüzüne vurma hiçbir zaman
Ölümsüz Tanrıların bir cilvesidir bu.

Yukarıdaki öyküde yoksulluğun yüzüne vurulacağından korkan çocuk, tokluk numarası yaparak kendisini incinme tehlikesinden korumaya çalışır.

Bu bazen içinde bulundukları olumsuz koşulların (yoksulluğun) çok önemli olmadığını belirtme ve dolayısıyla kendi bulundukları hallerini inkâr etme eğilimleri içine girmeleri olaraktan ortaya çıkar. Yoksulluğun yoksulların suçuymuş gibi görülmesi, yoksullardan söz ederken onur kırıcı bir mağduriyet dili kullanılması ve yoksulların öncelikli olarak potansiyel suçlu olarak algılanmaları bu gizli yoksulluğu arttırmaktadır. Gizli yoksulluk içinde yaşayan bireylere tespit etmek oldukça zordur. Bu bireyler tespit edilmedikleri için yıllarca sosyal yardımlardan faydalanamazlar. Bu bireyler yaşamla ölüm arasına sıkışmışlardır. Yaşadıkları bu hali toplumsal baskı veya utanma duygusundan dolayı kimse ile paylaşmazlar. Bunların tespit edilmesinde yaşadıkları yerdeki komşuları, muhtar ve sivil toplum unsurları etkili olmaktadır.

⁴² KORKMAZ, 2012, s.63.

3.4 Antalya İli Döşemealtı İlçesinden Yoksullukla Mücadelede Etkinliği Azaltan Faktörlere Nitel Örnekler

3.4.1 Sızıntı Örnekleri

Bilindiği gibi, sızıntı, yoksul olmayanların yoksulluk yardımlarından yararlanması durumudur. Aşağıda birçok sızıntı örneği sergilenmektedir. Bunlardan bazılarının sızıntı tehlikesinin farkına varılmıştır. Ancak buna rağmen bazı örneklerde tehlikenin gerçekleşmesi önlenememiştir.

Tehlikenin önlenemediği örneklerden biri şöyledir:

Sızıntı Örneği 1

E. adlı kişi Çıplaklı mahallesinde ikamet eden bir kadındır. 2009 yılında Döşemealtı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'na başvuran E. Adlı kişi yoksul olduğunu bildirmiş ve kendisine yardım yapılmasını istemiştir. Yapılan incelemeler sonucunda E. adlı kişinin üç katlı bir evinin olduğu tespit edilmiştir. Üzerine kayıtlı araç tespitine ulaşılan E.'nin pek çok gayrimenkulünün olduğu da yapılan incelemeler sonucunda anlaşılmıştır. Evini, SSK'lı olarak çalışan çocuklarıyla paylaşan E. adlı kişi için çocukları, annelerinin isteme hastası olduğu beyanında bulunmuşlar ve herhangi bir yardıma ihtiyacı olmadığı hususunda Vakıf çalışanlarını uyarmışlardır. Bütün bunlardan sonra sızıntı tehlikesi fark edilmiş ve yardım talebi reddedilerek sızıntının önlenmesi sağlanmıştır. İlerleyen zaman diliminde defalarca Vakfa yardım başvurusunda bulunan E. adlı kişinin talebi yine defalarca reddedilmiştir. Ancak E. adlı kişi aldığı ret kararlarından yılmamış ve her ret kararının ardından yeniden yardım talebi ile Vakfa başvurmuştur. Nihayet madde bağımlısı oğlunun tedavi masrafları bahanesiyle dönenim kaymakamının iyi niyetini suistimal ederek acil maddi yardım ödemesi temin etmiştir. Ödemenin sonrasında Vakfa çağrılan eşinin Döşemealtı Belediyesi'nde önemli bir konumda çalıştığı görülmüş ve eşine yapılan yardımın yersiz olduğu bizzat kocası tarafından ifade edilmiştir.

Burada sızıntı ile merhamet suistimalinin birlikteliği dikkat çekmektedir.

Sızıntı Örneği 2

Sızıntı örneklerinden bir diğeri ise A. Ç adlı kadındır. Çıplaklı Mahallesi ikamet eden ve çinicilik işiyle meşgul olan A. Ç. önceleri bir işyeri açmasına yardım edilmesi konusunda Kaymakam beyle görüşmüş, işyerini açtıktan sonra da Kaymakam beyin adını kullanarak satış yapmaya çalışmıştır. Çinicilik kursu için gittiği Halk Eğitim Merkezi'nde Kaymakam beyin adını kullanarak kendi sergisini açıtırıp ürünlerini sattırmış ve arkasında Kaymakam beyin olduğu izlenimini oluşturarak da ürün satmak isteyen diğer vatandaşları yıldırıştır. Kanser

hastası olan oğlunu bahane ederek Döşemealtı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'ndan maddi yardım da temin eden A. Ç bir vatandaşı Kaymakam beyin adını kullanıp kefil kılarak yüklü miktarda kredi çekmiş ve bu krediyi de ödememiştir. Olayın iç yüzü vatandaşların ihbarı üzerine anlaşılmış ve A. Ç'ye sağlanan tüm yardım ve destekler durdurularak hakkında inceleme başlatılmıştır.

Sızıntı Örneği 3

Bir başka sızıntı örneğini de Çıplaklı Mahallesinde annesi ile birlikte yaşayan S. adlı oğul gerçekleştirmiştir. Barındığı ev kendisine ait olan S. adlı kişi Vakfa başvuru yaptığı zamanda bekâr olup % 80 oranında ortopedik ve zihinsel özürdür ve 2022 sayılı Kanun kapsamında engelli aylığı almaktadır. Konuşmıyor ve yürüyemiyordur. Yaşadıkları ev oldukça sağlıksız koşullar içeren bir gecekondudur. Evinde buzdolabı hariç hiç beyaz eşya yoktur. Annesi bir adet büyükbaş hayvanı beslemektedir. Ailece geçimlerini güçlkle temin ettikleri doğrultusunda ifadeleri vardır. Bütün belirtiler ailenin yoksul olduğunu gösterdiği için aileye acil yardım ödemesinde bulunulur. Sonrasında yapılan sosyal incelemeler ışığında S. adlı kişinin üzerine kayıtlı çok miktarda parsel bulunduğu ve bunların piyasa değerinin de hayli fazla olduğu görülür. Aslında aile varlık içerisinde yokluk yaşamakta ve olan zenginliği kullanmak yerine devletin imkânlarından faydalanmayı tercih etmektedir.

Bu durum dikkate alındığında ortada bir sızıntının olduğu ve yoksulluk yardımlarının yoksul olmayanlara da yapılabildiği anlaşılır.

Sızıntı Örneği 4

Evli ve iki çocuk babası olan A. adlı kişi yardım için Vakfa başvurduğu sırada Yeniköy Mahallesi'nde ikamet etmektedir. Önceleri kutu fabrikasında işçi olarak çalışmış ama sonra işinden ayrılmıştır. Oturduğu ev kira olup taşınmaz mal kaydı da yoktur. Çocukları küçük olup bakıma muhtaçtır. Eşinin elinde çok ender görülen bir cilt hastalığı vardır. Kullandığı ilaçlar yüzünden de çocuğunu emzirmesi yasaklanmıştır. Elllerinde su kabarcıkları şeklinde lekeler oluşan eşi, hastalığından dolayı hayli mustarıptır. Mama ve bez masrafları aileyi hayli zorlayınca 2010 yılında Döşemealtı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'na başvuran A. adlı kişi birkaç kez maddi yardım alır. İlerleyen zaman diliminde eşinin rahatsızlığını yeniden ileri sürerek defalarca Vakfa yardım talebiyle başvuran A. adlı kişi pek çok kez ret cevabı alır. Durumunu Valiliğe taşıyıp yeniden yardım talebinde bulunur. A. adlı kişinin eşine 2022 sayılı Kanun kapsamında engelli aylığı bağlanır. Ancak bu durumda dahi A. adlı kişi yardım talebiyle Vakfa başvurularını sürdürür. Yönlendirilen işlerde çalışmayı da eşinin hastalığını bahane ederek reddeden A. adlı kişi geçimini eşinin aldığı engelli aylığı ile sağlamakta ve

zaman zaman yardım başvurularını yinelemektedir.

Bu olaydaki sızıntı yoksul olmayan kişiye yoksulluk yardımı yapılması niteliğinde değildir; yoksul hanehalkı üyelerinden birine engelli maaşı bağlandığı halde başka nedenlerle yeniden yoksulluk yardımı yapılması niteliğindedir.

Sızıntı Örneği 5

Yoksullukta sızıntı diye nitelendirilebilecek vakalara bir örnek de A. H. adlı kişidir. A. H. adlı kişi erkektir. Vakfa yardım talebiyle başvurduğu zamanda Yeniköy'de kendisine ait tek odalı gecekondusunda yaşamaktadır. A. H. adlı kişi % 50 oranında ortopedik özürdür. 2022 sayılı Kanun kapsamında engelli aylığı almaktadır. Hiç evlenmemiştir. Evinde az sayıda beyaz eşyası vardır. Onlar da kullanılamayacak ölçüde eskidir. Bütün bunlar hanehalkı ziyareti esnasında gözlenmiştir. A. H. adlı kişiye özürlüden dolayı 2009 yılında Döşemealtı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'na bir miktar nakdi yardımda bulunulmuştur. Ancak yapılan yardımın akabinde alınan bir ihbarla A. H. adlı kişinin kendisi için takdir edilen yardımı fuhuş için kullandığı tespit edilmiştir. Yapılan ev incelemesinde ise A. H. adlı kişinin alkol bağımlısı olduğu görülmüştür. Üzerine kayıtlı bir taşınmazı olduğu da anlaşılmıştır. Detaylı incelemeler neticesinde babasının Kırkgöz'de balık yemi işinde olduğu, evlerinin ve arabalarının bulunduğu ama aile bireylerinin isteme hastası olduğu ve devletin imkânlarını her fırsatta suistimal etme niyetinde oldukları görülmüştür.

Sızıntı Örneği 6

Ege yöresinde pamuk işçisi iken ölen eşinin kardeşi ile evlenerek Antalya'ya taşınan H. B. adlı kişi beş çocuk annesidir. H. B. adlı kişi Yeniköy'de ikamet etmektedir. Antalya'ya taşındıktan bir süre sonra eşi tarafından başka bir kadın için terk edilmiştir. Kirada oturduğu evin kirasını aylarca ödeyememiş ve çocuklarının geçimini temin edemediği için 2009 yılında Döşemealtı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'na başvurmuştur. Ölen eşinin kardeşiyle evlendiği için ailesi tarafından reddedildiği ve başka kimsesi de olmadığı anlaşıldığından H. B. adlı kişiye Vakıf tarafından zaman zaman maddi yardımda bulunulmuştur. İlerleyen tarihlerde H. B. adlı kişinin çocuklarına sahip çıkmadığı ve bu yüzden de ilköğretim öğrencisi bir çocuğunun fiili livataya maruz kaldığı tespit edildiğinden çocukları elinden alınmış ve SHÇEK (Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu)'na verilmiştir. H. B. adlı kişi kendisine iş bulunup oraya yönlendirildiğinde hastalık bahanesiyle çalışmayı reddetmiştir. H. B. adlı kişi daha sonra çocuklarına yeniden kavuşur ve ÇHGM'ünden aldığı çocuk bakım parası ile geçimini sürdürme yolunu tutar.

Burada sızıntı kişinin çalışmayı reddedip yoksulluğu kendi çabasıyla aşmaktan

kaçınmasıyla ortaya çıkmaktadır.

Sızıntı Örneği 7

Yoksullukta sızıntı denebilecek vakalara bir örnek de H. K. adlı kişidir. H. K. adlı kişi Vakfa başvurduğu zamanda genç denebilecek yaşta bir erkek olup Yeniköy Mahallesi'nde yaşamaktadır. Ağır şeker hastası olan eşini başka bir kadın için terk eden H. K. adlı kişi yeni eşiyile de resmi nikâh yapmadan yaşamaktadır. Güvenlik görevlisi iken eşini bırakıp yeni bir hayat kurmak istediği kadının ardından Konya'ya taşınır. Orada resmi nikâh yapmadığı eşini de terk edip Antalya'ya geri döner. Bu esnada bir kalp rahatsızlığı yaşar ve ameliyat olmak zorunda kalır. Ameliyat sonrası rahatsızlığını beyan ederek 2011 yılında Döşemealtı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'na başvuran H. K. bir miktar nakdi yardım alır ve ilerleyen zaman dilimlerinde ameliyat evraklarını kullanıp yardım başvurusunda bulunmaya devam eder. Birkaç kez daha nakdi yardım alan H. K. adlı kişi yardım alarak yaşamayı alışkanlık haline getirir. Yapılan incelemelerde bütün bunlardan başka H. K. adlı kişinin elindeki evraklarla devletin değişik kurumlarına yardım talebiyle başvurularda bulunduğu da anlaşılır.

Bu olayda sızıntı yoksulluk yardımlarında mükerrerlik biçiminde kendisini ortaya koymaktadır.

Sızıntı Örneği 8

P. G. adlı kişi erkektir. Vakıf'a yardım talebiyle başvurduğu zamanda orta yaşın üstünde ve kendisine ait bir evde ikamet eden bir kişidir. Emekli olan P. G. adlı kişi yatalak eşi için bakıcı aylığı talebiyle 2013 yılında Döşemealtı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'na başvurmuştur. Hususiyetle bez parası talebinde bulunmuş ve sosyal güvencesine rağmen birkaç kez nakdi yardım almıştır. Yapılan incelemeler ışığında şahsın emekli aylığı aldığı, bekâr olan oğlunun da çalıştığı ve evin gelir durumunun iyi olduğu görüldüğünden bakıcı aylığı talebi reddedilmiştir. P. G. adlı kişi ret kararının ardından evin nüfusunu artmış, kişi başına düşen geliri de azalmış gibi gösterip yeniden yardım talebiyle Vakıf'a başvurur. Bu durum Vakıf çalışanlarınca tespit edildiğinden P. G. adlı kişinin bakıcı aylığı talebi ikinci kez reddedilir. Bunun üzerine P. G. adlı kişinin oğlu Kaymakamlığa bir şikâyet dilekçesi intikal ettirir. Şikâyet edilen kurum Vakıf'tır ve babasına duyulan husumetten dolayı ona bakıcı aylığının bağlanmadığı iddiası vurgulanır. Oğul ile yapılan görüşmede şikâyeti kaleme alanın kendisi değil, babası yani P. G. adlı kişi olduğu anlaşılır. Oğlunun ifadesiyle babası kumar hastasıdır ve kumar borcu yüzünden kredi çekmiştir. Vakıftan aldığı yardımlar da kahve köşelerinde harcanmaktadır. Bütün bu tespitlere rağmen P. G. adlı kişi evin nüfusunu artmış, kişi başına düşen geliri de azalmış göstermeyi başardığından bakıcı aylığı almayı başarır.

Gerçekte iki kişinin kaldığı haneye bakıcı aylığı ile birlikte ortalama 2000 TL para girişi olduğu düşünülmektedir.

Sızıntı Örneği 9

P. Ç. adlı kişi Vakıf'a başvurduğu zamanda genç bir bekâr bayan olup Yeniköy'de ikamet etmektedir. Van depremi sonrasında depremzede olarak Döşemealtı ilçesine gelen P. Ç. adlı kişi önce annesiyle birlikte akrabalarının yanına yerleşir. Daha sonra ise diğer hemşerileri gibi bir sosyal tesise ya da akrabalarının yanına yerleşmektense Kaymakamlığın iyi niyetinden yararlanıp müstakil eve çıkar. Daha sonra Kaymakamlığın adını kullanarak hayırsever bir işadammının desteğiyle evinin mobilyalarını temin eder. Beden eğitimi öğretmeni olduğu için İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'nce ücretli öğretmen olarak istihdam edilir. Daha sonra Kürt olduğu için kendisine ayrımcılık yapıp az ders verildiğini iddia eder, okul müdürlüğünü yıldırma suretiyle daha fazla ders alıp maddi kazanç temin etme cihetine gider. İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'nde görev yapan şube müdürlerinin iyi niyetini de Kaymakamlığın adını kullanarak suistimal eden P. Ç. Adlı kişi evine erzak ve eşya taşıma da dâhil pek çok işini yaptırır. Zaman zaman Döşemealtı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'ndan da depremzede oluşunu bir bahane olarak kullanıp yardım almayı sürdürür. Daha sonra sivil polisler uyarırlar: “P. Ç. adlı kişinin babası bir uyuşturucu kaçakçısıdır, yargılanıp hüküm giymiş bir suçludur ve Van depremi esnasında yıkılan cezaevinden kaçan bu firari her yerde aranmaktadır.” Bu bilginin ve yapılan suistimaller konusundaki tanıklarla kanıtlanmış bilgilerin Kaymakamlığa ulaşması ışığında yapılan yardımlar durdurulmuş ve adı anılan şahsın ücretli öğretmenliğine son verilip ailesiyle birlikte Van'a gönderilmesi sağlanmıştır. Böylece Antalya ayağında da olsa sızıntı önlenmiştir.

Sızıntı Örneği 10

Bu vaka sızıntının medya tarafından tescillenmiş halini göstermiş olması bakımından da dikkat çekici bir örnektir. V. O. adlı kişi erkek olup Vakıf'a yardım amacıyla başvurduğu zamanda Adana'nın Yüreğir ilçesinde ikamet etmektedir. V. O. 'nun herhangi bir işi ve düzenli bir geliri yoktur. Annesi ve üç kardeşi ile birlikte kalmakta olup iki kardeşi okumaktadır. Diğer kardeşi vatani görevini yapmak üzere askere gitmiştir. Evi kiradır. Sosyal güvencesi yoktur. Mesleği oto elektrikçilik olmasına rağmen mesleğini yapmamakta ve Türkiye'nin pek çok yerini dolaşıp oradaki Sosyal Yardımlaşma Vakıflarına başvurarak gurbette olduğu, çalışmak için gelip iş bulamadığı, memleketinde bakmakla yükümlü olduğu annesi ve üç kardeşi olduğu gerekçesiyle yardım toplamaktadır. Döşemealtı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'ndan da 2010 yılında acil nakdî yardım ödemesi alan V. O.

adlı kişinin yapılan incelemeler sonucunda o güne dek Türkiye'nin değişik yerlerinde yer alan yüze yakın vakıftan yirmi bin TL'ye yakın kazancı neredeyse iki yıl içinde temin ettiği görülmüştür. Olay yetkili makama intikal ettirilmiştir. Konu yazılı basına aksetmiş ve dönemin Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Genel Müdürlüğü'nün bağlı olduğu bakan olan Sayın Hayati YAZICI tarafından basınla paylaşılmış ve bu tip sızıntıların önüne geçilmesi için merkezi bir sistemin kurulması talimatını vermiştir.

V. O. adlı kişi halen yaşadığı ilçenin Vakfına kayıtlı bir aktif dosyanın sahibidir.

Sızıntı Örneği 11

A. B. adlı kişi erkek olup uzun süredir Antalya'da ikamet etmektedir. Güneydoğu'dan göç ederek gelmiştir. Evi ruhsatsızdır ve arazisi Hazineye aittir. Yasal -boşlukları bilen A. B. adlı kişi annesi için dul maaşı başvurusunda bulunmuş ve almaya mani hukuki bir durumu olmadığı için de aylık A. B. adlı kişinin annesine bağlanmıştır. Oğlu da özürlü olan A. B. adlı kişi onun için de 2022 sayılı Kanun kapsamında engelli maaşına başvurmuş ve üzerine kayıtlı olarak hiçbir taşınmazı ya da aracı tutmadığı için o maaşı da almıştır. Oğlu ağır özürlü olduğu için annesi adına SHÇEK (Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu) bünyesinde evde bakım aylığı da almaktadır. İki çocuğu SSK'lı olarak çalıştığı halde onlardan hiçbir fayda temin etmediğini ifade edip yasal boşluklardan faydalanarak özürlü oğlu adına TOKİ bünyesinde inşa edilen konutlara da başvurmuş ve olumlu yanıt almıştır. A. B. adlı kişi devletin imkânlarından faydalanma adına oldukça bilinçli bir biçimde hareket etmekte ve yasal boşlukları değerlendirmektedir. Söz konusu şahıs etnik bir siyasi oluşumun sözcülüğünü de yapmaktadır.

Sızıntı Örneği 12

M. K. adlı kişi erkek olup Yeniköy Mahallesi'nde ikamet etmektedir. Antalya'ya İç Anadolu Bölgesi'nden göç ederek gelen M. K. adlı kişi plastik fabrikasında çalışırken geçirdiği iş kazası sonucunda kardeşi tarafından Döşemealtı İlçesine yerleştirilmiştir. Esas mesleği çiftçilik olan M. K. adlı kişi geldiği ildeki vakfa yardım başvurusunda bulunmuş ve üzerine kayıtlı olarak hiçbir mal varlığını görünmediği için de yardımlardan mükerrer biçimde faydalanmıştır. Bir süre sonra yardım başvurusu yapmak alışkanlık haline gelmiş ve talep ettiği her yardımı aslında bir hak ediş olarak görmeye başlamıştır. Bu yüzden Döşemealtı'na taşınınca da yaptığı ilk iş Döşemealtı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'na başvurmak olmuştur. İş kazası geçirmiş olması, göçle gelmiş bulunması ve işsiz oluşu gerekçesiyle tek seferlik yardımda bulunulan şahsın mükerrer başvuruları ile karşılaşmıştır. Bir işe yerleşmek yerine devletin verdiği yardımlarla geçimini temin etme yolunu seçen şahsa ise bir daha

herhangi bir ad altında yardımda bulunulmamış ve çalışması yönünde yapılan yönlendirme ile sızıntı engellenmiştir.

Sızıntı Örneği 13

F. adlı kişi erkektir ve Yeniköy Mahallesi ikamet etmektedir. 2011 yılında yaşanan Van depremi sonrası Döşemealtı İlçesine göç eden depremzede vatandaşlar arasında yer alan F. adlı kişi depremzede sıfatıyla Döşemealtı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'na başvurmuş ve acil yardım ödemesi ile ihtiyaçları görülsün diye kendisine nakdî yardımda bulunulmuştur. Söz konusu acil yardım ödemesini müteakip yapılan incelemede ise şahsın SGK'dan emekli olup aylık aldığı, halen faal biçimde iş yapan bir mobilya mağazasının olduğu ve üzerine kayıtlı gayrimenkulünün bulunduğu görülmüştür. Vatandaşların ihbarı ile de söz konusu şahsın, şahsına ait bir ciple ilçede seyahat ettiği tespit edilmiştir.

Sızıntı Örneği 14

N. F. adlı kişi kadın olup Bahçeyaka Mahallesi'nde ikamet etmektedir. Evli ve üç çocuk annesi olan N. F. adlı kişi Vakıf'a yardım amacıyla başvuru yaptığı zamanda inşaat işiyle uğraşan ve asgari ücret civarında geliri olan ikinci eşiyle birlikte yaşamaktadır. Eşinin ilk evliliğinden olan kızına ve kendi çocuklarına annelik etmektedir. Evi kira olduğu için aylık gelirinin önemli bir kısmı kiraya gitmektedir. Yakacak odunları ve kömürleri bile olmayan ailenin evlerindeki eşyalar da oldukça azdı. Çevredeki insanların yardımıyla evini geçindirmek zorunda olan N. F. adlı kişi zorluk içerisinde yaşam mücadelesi vermekte olduğu izlenimi vermektedir. N. F. adlı kişi eğitim yardımı alabilmek gayesiyle Döşemealtı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'na başvurur. Yapılan incelemeler ışığında aileye defalarca eğitim yardımında bulunulur. Daha sonra N. F. adlı kişinin üvey kızına şiddet uyguladığı ve aslında eğitim masrafları karşılansın diye yapılan yardımların ise keyfî olarak harcandığı polis merkezine intikal etmesi ile anlaşılır. Anlaşılan bir başka nokta ise N. F. adlı kişinin evin gelirinden ve yapılan yardımlardan üvey kızını faydalandırmaması, ona bakmaması, dahası oldukça fazla şiddet uygulayarak onu evden kaçmaya zorlaması idi. Baba ise eşine karşı kızını korumuyor ve sessiz kalmayı tercih ederek kızının psikolojisinde sahipsizlik hissinin derinleşmesine yol açıyordu. Kız çocuğu ise kardeşleri gibi iyi bakılmamasına rağmen okuyor ve başarılı sayılabilecek bir öğrencilik profili çiziyordu. Bir gün şiddet öyle bir hal alır ki olay polise intikal eder. Yapılan incelemeler ışığında uzmanların da görüşü alınarak kız çocuğu ailesinden alınıp Devlet Yurdu'na yerleştirilir. Aile ise bir daha dönmek üzere Döşemealtı İlçesi'ni terk eder.

Sızıntı Örneği 15

S. S. adlı kişi evli ve bir çocuk annesidir. Döşemealtı ilçesinde inşa edilen TOKİ konutlarında oturmaktadır. Eşi emekli emniyet mensubu olan S. S. adlı kişi, eski eşine nafaka ödediği için emekli aylığı kesintiye uğrayan eşinin daha fazla para kazanması için onu inşaat işinde çalışmaya zorlamakta, eşi ise ilerleyen yaşından dolayı inşaatlarda iş bulamamaktadır. Döşemealtı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'na eğitim yardımı başvurusunda bulunan ve almasına mani bir durumu olmadığı için söz konusu yardımdan faydalandırılan S. S. adlı kişi ilgili gerçekler ilerleyen tarihlerde ortaya çıkar.

S. S. adlı kişi oldukça sinirli bir yapıya sahiptir ve psikolojik sorunları vardır. Etrafında kavgacı olarak bilinir ve geçimsizliği her yana yayılır. Çocuğunun okuduğu okuldaki idarecilerle ve öğrenci velileriyle sürekli tartışır, onları kavga etmeleri noktasında tahrik eder. Nitekim ağır tahrik içeren bir tartışmanın ardından bir vatandaşa kendini dövdürtür ve hemen darp edildiğine dair doktor raporu alarak tazminat talebiyle mahkemenin yolunu tutar. Mahkeme, dayak atan kişiyi tam 15.000, 00 (ONBEŞ BİN) TL tazminata mahkûm eder. S. S. adlı kişi bunun kazançlı bir iş olduğunu görünce kendini başka bir kişiye daha dövdürtür ve onu da 5.000, 00 (BEŞBİN) TL tazminat ödemeye mahkûm ettirir. Eski emniyet mensubu eşinin yasal boşlukları bilmesi ve bu konuda eşine danışmanlık yapması sayesinde kendini dövdürtme işini kazanç kapısına çeviren S. S. hala ağır tahriklerine devam ediyor ve kavga çıkarıp kendisini dövdürtmek suretiyle tazminata mahkûm ettireceği yeni kurbanlarını arıyor.

3.4.2 Dışlama Örnekleri

Dışlama Örneği 1

Dışlama örneklerinden biride E. İ adlı kişidir. E. İ. erkek olup Bahçeyaka Mahallesinde ikamet etmekteydi. Orta yaş üzeri olan E. İ. bekârdı ve sabit bir işi düzenli bir geliri yoktu. Döşemealtı Belediyesi' ne ait bir barakada yaşamaktaydı ve evsizdi. Yalnız başına hayatına devam etmekteydi. Bazen evli olan kız kardeşi yardım elini uzatmaktaydı. Hiçbir ev eşyası yoktu. Zihinsel engelli olduğu için herkes tarafından dışlanmış idi. Yörenin hayırsever esnafınca ihtiyaçları görülmekteydi. Bir kaç defa yardım için gittiği kurumlardan değişik derdini anlatamadığı ve saldırgan davrandığı için dışlanmış ve ciddiye alınmamıştı. Bulunduğu durumu kabullenen E. İ hayatını aynı şekilde devam ettirmekteydi. Yoksulluk yetmezmiş gibi halini kimseye anlatamamanın ağırlığıyla yaşamak zorunda kalmıştı.

Dışlama Örneği 2

Dışlama örneklerinden biride N. Ç. adlı kişidir. N. Ç Altınkale Mahallesi'ndeki harabe bir evde iki çocuğu ve bir evlatlığı ile birlikte yaşamakta olan bir kadındır. Başka bir kadına

tutulan eşi tarafından terk edilmiş ve kendi kaderi ile baş başa bırakılmıştı. Çocukları derslerinde hayli başarılı olan ve sportif faaliyetlerde pek çok ödül almış kimselerdir. Kendisi de bir zamanlar jimnastik öğretmenliği yapmış olup Manavgat ilçesindeki pek çok spor kompleksinin kurulmasına da öncülük etmişti. Kirada oturmaktadır ve çalışamayacak kadar yaşıldır. Babasından kalan yetim maaşıyla geçinmeye çalışmakta ancak başarmakta çok zorluklar çekmektedir. Sokakta bulduğu kimsesiz ve zihinsel özürlü birini de manevi evladı olarak himayesine almıştır. Doktor olan büyük oğlunun savurgan davranışları nedeniyle evini, her şeyini tüketmiştir. Oğlu doktor olduktan sonra da annesini bir daha arayıp sormamıştır. Evde eşya adına neredeyse bir şey yoktur. Başta şeker, hipertansiyon, kolesterol ve depresyon olmak üzere 10'un üzerinde kronik hastalığı vardır. Sel felaketi olduğunda evlerine yıldırım düşmüş ve pek çok eşyaları da yanmıştır. O zamana kadar defalarca resmi kurumlara gidip halini anlatmış olmasına rağmen kimse duruşundan dolayı onun yoksul olabileceğine inanmamıştır. Bu nedenden dolayıda yardım alamamıştır. Dışlama ile karşılaşmıştır. Daha sonra bir ihbar üzerine aileye ulaşan Döşemealtı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı çalışanları, N. Ç. adlı kişiyi önce çocuklarını öldürüp sonra da intihar etmek üzereyken bulmuşlardır. Aileye hemen yardım eli uzatılmıştır. Çocukların okuması ve mezuniyetleri sonrası iş sahibi olmaları sağlanmıştır. Kendilerine psikolojik ve maddi destek verilmiştir. N. Ç. adlı kadın ilerleyen yıllarda iki çocuğu tarafından da fiziksel şiddete uğrayıp terk edilmiştir. Şimdi küçük oğlunun yanında sığıntı olarak yaşamakta ve zaman zaman devletin kendisine uzanan yardım elinden faydalanmaktadır.

Dışlama Örneği 3

Dışlama örneklerinden biride Ekşili Beldesi'nde yaşayan H. K. adlı kadındır. Eşini yıllar önce yitirmiş olan H. K. oldukça yaşıldır. Kaldığı ev eşinden kendisine kalmış olmasına rağmen elektrik-su faturalarını bile ödeyemeyecek kadar fakr-u zaruret içerisinde yaşamaktadır. Ev eşyaları hem yetersiz hem de oldukça eskidir. Kalp yetmezliği hastasıdır ve sağlık sorunlarının yanı sıra ilerlemiş yaşından dolayı da çalışamaz durumdadır. Yakacak odununu ormandan tedarik etmekte, komşularının yardımıyla geçimini sağlamaya çalışmaktadır. Oğlu eşinden boşanıp kendisini de aramaz sormaz olmuştur. Gelini ise torununu terk edip başka bir yere taşınınca torununa sahip çıkıp ona hem annelik hem de babalık yapmak zorunda kalmıştır. Kendini torununa adayın H. K. adlı kişinin torunu tüm imkânsızlıklara rağmen okutmaktadır. Bu zamana kadar kurumlardan yardım alamamıştır. Yardım için gittiği kurumlardaki yetkililer H. K. adlı kişinin sosyal incelemelerini yapmamaktadırlar. İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü 2012 yılında Döşemealtı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'na durumu aksettirir. H. K. Adlı kadın ve torunu için

devletin imkânları seferber edilir ve hayat şartlarının iyileştirilmesi adına hanehalkına yardım eli uzatılır. Torunu F. K. hayli başarılı bir öğrencidir ve eğitim yaşamına devletin desteği ile devam etmektedir.

Dışlama Örneği 4

Dışlanma örneklerinden biride H. A. adlı kişidir. H. A erkek olup İlçe kırsalında ikamet etmekteydi. H. A. oldukça yaşlı ve kimsesi olmadığı için de yalnız yaşamaktaydı. Otuz yıla yakın bir süre köyün bekçiliğini yapmış ama görev yaptığı süre içerisinde sigorta primi yatmadığı için ne emekli olabilmiş, ne de sağlık hizmetlerinden faydalanabilmiştir. Bu yüzden yardım için gittiği kurumlardan sen köyün bekçisisin senin durumun iyidir, sağlık güvencende vardır denilerek dışlanmıştır. Gecekondu bir evde tek başına yokluk içerisinde yaşamak zorunda kalmıştır. Daha sonra köy muhtarı devreye girmesi sonucu Döşemealtı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'na durumu aksettirilen H. A.'ya yardım eli uzatılmış ve yaşlılık aylığı bağlanarak ihtiyaçlarını görmesi imkânı sağlanmıştır.

3.4.3 Gizli Yoksulluk Örnekleri

Gizli Yoksulluk Örneği 1

Camili Köyünde ikamet eden E. D. adlı kadın gizli yoksulluğa örnek olarak gösterilebilir. Bu gizli yoksulluk 2009 senesine kadar sürmüş ve hiçbir yardım kuruluşu bu kişiye ulaşip ona yoksulluk yardımı yapamamıştır. Eşini 15 yıl önce kaybeden E. D. adlı kadın yaşlı ve bakıma muhtaç bir halde komşularının yardımıyla geçinir ve hiçbir resmi kuruma başvurmayı akıl edemez. Önceleri Döşemealtı kilimi yaparak geçinir iken rahatsızlıklarından dolayı artık çalışamaz duruma geldiği için yaşam zorluklarıyla karşı karşıya gelmek durumunda kalır. Adı geçen kişi oturduğu hisseli evi genç ve bekâr kızıyla paylaşmaktadır. Ev eşyası yok denecek kadar azdır ve olanlar da çok çok eskidir. Taşınmaz mal kaydı olmayan E. D. adlı kadının düzenli bir işi ve sabit bir geliri yoktur. Maddi imkânsızlıklardan dolayı kızını da okutamaz. Kronik hastalıkları, özür durumu ve iş güç kaybı gibi nedenlerle yaşam koşullarında bir değişiklik yapabilme durumundan bütünüyle yoksun görünür. Kızının da işi ve geliri yoktur. E. D. adlı kişi kanser hastası olup akciğerinden düzenli olarak su alınmaktadır. Her hafta doktor kontrolünden geçmesi zorunludur. Karaciğerinden de kist alınmış, bacağındaki damar tıkanıklığı nedeniyle de ameliyat geçirmiştir. Bu nedenle yürümekte de hayli zorlanmaktadır. Yol masraflarını bile karşılamakta güçlük çeken E. D. adlı kadının için hayırsever vatandaşlar 2009 yılında Döşemealtı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'na başvurmuş ve tedavi destekleri almasını sağlamışlardı. Bu yardımlar E. D. adlı kadının vefat ettiği 2011 yılına kadar sürer.

Burada hayırsever vatandaşlar E. D. adlı kadın için Vakıf'a başvurmamış olsalardı söz konusu kişi gizli yoksul olarak kalacak ve yoksulluk yardımlarından yararlanamayacak idi. Bu ve bunun gibi kişilere ulaşmamak ve onlara yoksulluk yardımlarını yapamamak ise yoksullukla doğrudan mücadelede etkinliği azaltan bir hata yapmak anlamına gelir. Bu çeşit hataların sızıntı hatalarından daha büyük tragedya örneği olduğunu göz önünden ayırmamak gerekir.

Gizli Yoksulluk Örneği 2

Gizli yoksulluk yaşadığı yıllarda sesini ve soluğunu çıkarmamış yoksullardan bir tanesi de Ş. A. adlı kişidir. Ş. A. adlı kişi Vakıf'ın kendisinden haberdar olduğu zamanda Bahçeyaka Mahallesi'nde ikamet etmektedir. Ortaokula giden kızı bir gün sınıf arkadaşı ile kaçar ve bunun üzerine eşi tarafından terk edilen Ş. A., iki çocuğunu da zor şartlar altında okutmaya çalışan bir annedir. Kiradadır ve sabit bir işi/düzenli bir geliri yoktur. Gündelik iş çıkarsa gidip çalışmakta ve evini geçindirmek için gayret göstermektedir. Ekonomik nedenlerle Ankara'dan Antalya'ya göç edip gelir ise de burada yuvasının dağılmasına engel olamaz. Balık fabrikasında çalışırken gözlerinde görme rahatsızlığı oluşur, 1 yıl boyunca gözü için uygun korneanın bulunmasını bekler. Kornea ameliyatı olunca da sağlık sorunları nedeniyle çalışamaz duruma gelir ve evini geçindirememenin yanında kirasını da aylarca ödeyemez. Bu nedenle kendisinin ve çocuklarının psikolojisi de iyice bozulur. Ev sahibi kira konusunda kendisini hayli bunaltmış ve sahipsiz oldukları düşüncesine iyiden iyiye kendilerini kaptırırlar. Diğer gözü de az gören Ş. A. adlı kadın için sorumluluk sahibi komşuları yardım eli uzatır ve 2009 yılında Döşemealtı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'na onun adına başvurup ona yardım isterler ve bunu başarırlar. Böylece Ş. A. adlı kadın yoksulluğunu resmi kurumlarla paylaşma imkânını bulur. Fakat ilerleyen zaman diliminde okuldan kaçan oğlu da yüzmek için girdiği kanalda feci biçimde boğularak can veren Ş. A. Ankara'ya geri dönmek durumunda kalır, göç edeceği ana kadar da devletin sağladığı yardım imkânlarından faydalanır.

Gizli Yoksulluk Örneği 3

Burada anlatılacak olan gizli yoksulluk örneği tahammül edilmez boyutlara ulaşan yoksulluğun insanları nasıl olup da intihara dek sürükleyebileceğini dile getirmektedir. H. Ç. adlı kişi Şanlıurfa'dan göçle Antalya'ya gelen evli ve dört çocuk babasıdır. Eşi onun ikinci eşidir ve ölen ilk eşinin kardeşi ile evlendirilmek istendiğinde törelere karşı gelen bir kişidir. H. Ç. adlı kişi bu kişiyle evlenir ve huzur için Antalya'ya göç etmek zorunda kalır. Bu hadise dolayısıyla aileler arasında husumet oluşmuş ve eşinin babası kızını evlatlıktan reddetmişti.

H. Ç. 'nin, eşinin ilk evliliğinden bir oğlu vardı ve o da Kırşehir'de yatılı bir okulda zor şartlarda okumaktaydı. Annesi oğluna maddi olarak destek olamamakta, annesinin ailesi de onu annesinden ötürü kabul etmemekteydi. H. Ç. karnından ameliyatlıydı ve karnında yüzden fazla dikiş vardı. Dört çocuğu ile birlikte inşaat halindeki bir evde kalmaktaydı. Aylardır kirasını ödeyememişti ve sağlık sorunlarından dolayı iş de bulamamıştı. Eşi intihar etmek düşüncesi içerisinde iken hayırsever vatandaşların ihbarı ile Döşemealtı SYDV çalışanlarınca H. Ç. ve ailesine ulaşıldı. Evde eşya adına neredeyse hiçbir şey yoktu. Elektrik ve suları kesilmiş olduğundan en temel ihtiyaçlarını bile göremez haldeydiler. Dört çocuk da okumakta ama maddi sorunlar yüzünden yaşadıkları psikolojik sorunlar derslerine yansdığından başarısızlıklarla dolu bir eğitim hayatı sürmekteydiler. Evdeki odaların iki tanesi tamamen bomboştu. Fakr-u zarurettten dolayı bunalan çocuklar, asayiş ihlal edici hadiselerle de karışmışlardı. H. Ç. adlı kişinin yanı sıra eşinin de kolunda platin olduğu için bir işte çalışamamaktaydı. Kadının, yaşadığı psikolojik sorunlardan dolayı genç yaşında bütün saçları ağarmış ve üst üste üç kez mide kanaması geçirmişti. Hacizlik olmuş, bütün mallarını kaybetmişlerdi. Acılı aileye 2009 yılından Döşemealtı'ndan göç edecekleri 2011 yılına kadar Döşemealtı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'na her türlü yardımda bulunulmuş ve yeni bir hayat kurabilmeleri için destek sağlanmıştı. Böylece gizli yoksul olmaktan kurtulmuş hayata tutunabilmeleri için bir fırsat doğmuştu.

Gizli Yoksulluk Örneği 4

Gizli yoksulluk örneklerinden bir diğeri ise O. Y. adlı kişidir. O. Y. adlı erkek Aşağıoba Köyünde ikamet etmektedir. Seksen yaşına kadar kimseye halini şikâyet etmeden gizli yoksul olarak yaşamıştır. Sonunda köy muhtarı tarafından 2009 yılında Döşemealtı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'na durumu aksettirilmiştir. Yapılan incelemede O. Y. adlı kişinin bir gecekondu sığıntı olarak yaşadığı görülmüştür. Gecekondu camları kırık, kapısı kapanmamakta ve ısı yalıtımı konusunda oldukça sorunluydu. Şahsın yatacak yatağı ve yorganı ise neredeyse yok hükmündeydi. Seksen yaşına merdiven dayamış olan O. Y. 'nin kendi ihtiyaçlarını giderme konusunda yaşadığı çaresizlik ise çok açıktı. Yemeğini köylüler karşılamaktaydı. Titremesi olduğu için sobayı yakamamakta, bu yüzden de ısınamamaktaydı. Kapı ve pencere de hasarlı olunca ve oturduğu evin de bir harabe olduğu göz önüne alınınca kışı oldukça zorlu geçirdiği anlaşılmaktaydı. Giyecek elbisesi ya yoktu ya da oldukça eskiydi. Geleni gideni yoktu. Tespitler ışığında ev onarıldı, giyecek ve ev eşyası alındı. Sonra şahsın bir huzurevine yatırılması sağlandıysa da diğer huzurevi sakinlerinin şikâyeti üzerine yeniden kaldığı harabe eve taşındı. İhtiyaçları halen köylüler tarafından karşılanan şahsın zihni melekeleri de iyice azalmış durumdadır. Bazı geceleri ıssız tarlalarda kalmakta, bitkin bir

halde sabahlamış olarak köylüler tarafından bulunmaktadır.

Gizli Yoksulluk Örneği 5

Gizli yoksulluk örneklerinden biride İ. P. adlı kişidir. Köy muhtarı tarafından 2009 yılında Döşemealtı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'na durumu aksettirilmeden önce İ. P. adlı kişinin durumu şöyledir: İlçe kırsalında yaşayan İ. P. adlı kişi oldukça yaşlı ve kendi işini kendi göremeyecek kadar muhtaç durumdadır. Felç hastası ve yatalak olan eşinin bakımını da üstlenmiştir. Düzenli bir gelirleri yoktur. Sağlıksız koşullar ihtiva eden bir evde yaşamaktadırlar. Ortopedik özürlü olup bakıma muhtaç durumda olan Hem İ. P. adlı kişi ve eşi yokluk içerisinde yaşam mücadelesi vermektedirler. Zaman zaman Antalya'da yaşayan çocuklarının yardımıyla ayakta kalmaya çalışmaktadırlar. Köy muhtarı tarafından Döşemealtı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'na 2009 yılında durumu aksettirilen İ. P. adlı kişinin o tarihten bu yana ihtiyaçları devlet yardımları ile karşılanmış ve hem kendisine hem de eşine 2022 sayılı Kanun kapsamında yaşlılık ve malullük maaşı bağlanarak düzenli bir gelirlerinin olması sağlanmıştır.

Gizli Yoksulluk Örneği 6

H. Ç. adlı kişi örneği de gizli yoksulluk örneği olarak dile getirilebilir. Söz konusu kişi Killik Köyü'nde yaşayan bir kadın olup eşini Antalya'nın Çubukbeli Mevkiindeki bir taş ocağında 2009 yılında meydana gelen göçükte yitirmiştir. O göçükte feci bir biçimde can vermiş iki işçi moloz yığınlarının altından çıkarılmıştır. Söz konusu göçükte iş makinesinin kabin bölümünde sıkışarak can veren bir üçüncü kişi daha vardır. H. Ç. adlı kadının eşi M. Ç. adlı kişi... M. Ç. adlı kişinin cesedinin üstünde bir milyon tonluk bir kaya vardır. Bu kaya günlerce süren kaldırma işleminden sonra cesedin üstünden kaldırılabilmiştir. Arama kurtarma faaliyetleri uzadıkça göçük altında kalan işçilerin yakınları galeyana gelmiş ve dönemin ilçe kaymakamını linç etmeye kalkmışlardır. Bunlar arasında M. Ç. adlı kişinin acılı eşi H. Ç. adlı kişi de vardır. Linç girişiminin ardından ilçe kaymakamı arama kurtarma faaliyetlerine bizzat katılmış ve yapılacak işlere gece gündüz başkanlık yapmıştır. Sonunda üç işçinin cansız bedenlerine ulaşılmıştır. Bu cesetler yakınlarına teslim edilmişlerdir.

Bu olay sonrasında kaymakam hayat standardını büyük ölçüde kaybeden H. Ç. adlı kişi ile makamında bizzat görüşmüş ve devletin şefkatli elini ona göstermek için Döşemealtı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'na talimat vermiştir. Bu talimat ile birlikte H. Ç. adlı kişi her türlü devlet yardımından ve sosyal güvenceden faydalanma imkânına kavuşmuştur. Vakıf çalışanlarının yaptıkları sosyal incelemeler sonucunda ailenin dramlarla dolu hayat hikâyesine sahip olduğu, yoksulluk içinde yaşadığı, bu zamana kadar her hangi kişiden veya kurumdan

yardım talep etmediği saptanmıştır. Buna bir son vermek isteyen ailenin Konya'dan Antalya'ya çalışmak için göç ettiği de anlaşılmıştır. Bir süre iş arayan H. Ç. adlı işçi sonunda kaza nedeniyle hayatını kaybedeceği işi bulmuş ve bu yerde çalışmaya başlamıştır. Aradan daha bir hafta geçmeden de bu kaza ile karşılaşp hayatını kaybetmiştir. Bu inceleme sırasında H. Ç. adlı kişinin hamile olduğu da öğrenilmiştir. Bütün bu saptamalar sonunda H. Ç. adlı kişinin gizli yoksul olduğuna karar verilerek onun ihtiyaçlarının karşılanması ve yeni bir hayat kurabilmesi için gereken desteğin sağlanması yoluna gidilmiştir.

S O N U Ç

Bu çalışmada Türkiye'nin küçük bir yerleşiminde yoksullukla doğrudan mücadele esnasında yapılan hatalar üzerinde durulmuştur. Yoksullukla doğrudan mücadele kapsamında yer alan sosyal yardımların bireylere ulaştırılması esnasında sızıntı, dışlama ve gizli yoksulluk şeklinde tanımlanabilecek hataların olduğu tespit edilmiştir. Sosyal yardımların yoksulluk karşısında bir tedbir olarak sürdürülmesi esnasında ortaya çıkan bu hatalar yoksulun mevcut halini ağırlaştırmaya ve kıt olan kamu kaynaklarını heba etmeye yol açacaktır. Kaynakların heba edilmesine yol açan hata sızıntı niteliğindeki hatalardır. Bu hata yoksulluk yardımları sistemindeki boşluklardan doğan hatalardır. Bu hataları önlemek de yoksulluk yardımları sisteminin iyileştirilmesine bağlıdır. Yoksulluk yardımları sisteminin sızıntıyı önleme doğrultusunda başarılı olması durumunda (ki bu da çevre endeksli hanehalkı ziyaretlerinin sıkıca yapılmasına bağlıdır), özel veya resmi kurumlardan geçici ve cüzi miktarlar için talep edilen yardımlar meşguliyetleri azaltacaktır.

Bazen ihtiyacın şiddeti bürokratik engelleri aşabilecek düzeyde olabilmektedir. Bu ise şiddetli ihtiyaç dolayısıyla 'mükerrerlik' çerçevesinde bir sızıntının kapısını aralayabilmektedir. Mükerrerlik vakalarından kurtulabilmek için kişinin geçmişe dönük kayıtlarına bakılmadığıdır. Bir nevi yoksulluk karnesi oluşturulmalı ve yardım değerlendirmelerinde bu karne göz önünde bulundurulmalıdır. Bunun için sosyal yardım alanında hizmet veren kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşları arasında işbirliğinin sağlanması, görev çatışmalarının önlenmesi ve kuruluşlar arası ortak bir veri tabanı oluşturulması sağlanmalıdır.

Yoksullukla mücadeleyi olumsuz yönde etkileyen hatalardan bir diğeri de dışlama hatasıdır. Bu en tehlikeli olan hatadır. Yoksul olan bir kişiden, başvuru yapmış olmasına rağmen, yoksulluk yardımlarını esirgemek biçimindeki bu hata kabul edilebilir bir hata değildir. Bir kişi yoksul ise ve başvuru yapıyorsa artık devlet ondan haberdardır ve ona yoksulluk yardımlarını ulaştırmak durumundadır. Sızıntı niteliğindeki hatalar bağışlanabilir, ancak dışlama niteliğindeki hatalar bağışlanamaz. Sızıntı niteliğindeki hatalar yalnızca bütçeyi şişirirler, dışlama niteliğindeki hatalar ise bütçenin varlık nedenini ortadan kaldırır. Bu çeşit bir hatayı gidermek için çeşitli çözümler önerilmektedir. Bunlardan bir tanesi, yoksulluk yardımları konusunda uzman olan memurların bilgileri ve becerileri aracılığıyla sorunun üstesinden gelinebileceğini savunmaktadır. Hangi iş olursa olsun o işteki başarılar insanların yetiştirilmelerine bağlıdır. Bilgi donanımı bakımından iyi yetişmiş yoksulluk yardımı uzmanları ile sorunun üstesinden gelinmiyorsa o sorunun üstesinden gelinemez

demektir. Bu nedenle bütün iş iyi yetişmiş yoksulluk yardımı uzmanlarında düşünülmektedir. Bu yaklaşıma göre konusunda uzman memurların çabaları, sızıntı niteliğindeki hataları olduğu gibi, dışlama niteliğindeki hataları da yok edecektir. Bu açıdan, yoksulları damgalayan ve küçük düşüren davranışlar yerine, onların kişiliklerini zedelemekten onlara yardım sunma noktasında, uzmanların önemli görev üstlenebileceği düşünülmektedir.

Sızıntı ve dışlama gibi hataları önlemek için geliştirilen önerilerden biri de yoksullara yardımların tek merkezden vakıflar yolu ile yapılmasına dikkat çekmektedir. Bu yaklaşıma göre, vakıf yoluyla yapılan yardımlar, yoksulların kişisel yardımlarla zedelenebilecek olan kişiliğini ve şahsiyetini aşağılık duygusundan kurtarır. Böylece, vakıftan faydalanacakların kişisel olarak isimleri belli olmadığından, yani dışlanma söz konusu olmadığından, yardımı alan kişinin onuru ve şahsiyeti muhafaza edilmiş olur. Başka bir çözüm ise yoksulların kurumlara müracaatı sırasında yaşadığı bu durumu ortadan kaldırmak için, limitinin resmi kurumlar tarafından belirleneceği yardım kartı uygulaması olabilir. Gizli yoksulluk şeklinde ortaya çıkan hatayı önlemek için resmi kurumların yerelde daha aktif olmasına özellikle muhtarlar ve sivil toplum örgütleri ile daha işbirliği içinde çalışması gerekmektedir.

Bütün bunların dışında mutlaka giderilmesi gerekli bir başka hata daha vardır. Gizli yoksullara ulaşılamaması. Bu hata da dışlama hatası gibi devletin itibarını yok eden bir hatadır. Gerçi bu hata devletin yoksullara yardım etmeyi reddetmesinden değil, yoksul olanların devletten yardım talep etmemesinden doğan hatalardır; ancak gizli yoksullar bir felaket ile karşılaştıklarında devletin itibarı da bir felaket ile karşılaşmış olur. O nedenle devlet gizli yoksullara da ulaşmanın çarelerini araştırmak durumundadır. Gizli yoksulluğa ulaşamama hataları vakıfların başkaları adına yapılacak başvurulara da açık olduğu konusundaki tanıtımlarla önlenebilecek ya da hiç olmazsa azaltılabilecektir.

K A Y N A K Ç A

- AKIN ve ŞİMŞEK, Teknoloji Yönetimi ve Örgütsel Değişim, Çizgi Kitabevi Yayınları, Konya, 2003.
- AKTAN, C. C ve VURAL, İ. Y., “Başlıca Fonksiyonel Gelir Dağılımı Teorileri ve Bölüşüm Adaleti”, Hak-İş Konfederasyonları Yayınları, s.9, Ankara, 2008.
- ALTAN, Ö. Z., Sosyal Politika Dersleri, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 2004.
- ALDİHAGENAARS ve KLAAS de Vos, “The Definition and Measurement of Poverty”, The Journal of Human Resources, No.23/2, s.212, 1998.
- ALTAY, A., “Yoksulluk Sadece Devletin Sorunu mu? Kamu Harcamaları Açısından Bir Değerlendirme”, Sosyo Ekonomi, s.159-183, 2005.
- ANGUS Deaton, “Measuring Poverty”, 2003, http://www.wws.princeton.edu/rpds/downloads/deaton_povertymeasured.pdf, s.12, Erişim tarihi: 20.05.2013.
- BUĞRA, A., “Devletçi Dönemde Yoksulluğa Bakış ve Sosyal Politika: Zenginliğimiz Nerede?”, Sayı:99, s.75-97, 2004.
- CHAMBERS, R., “Poverty and Livelihoods: Whose Reality Counts?”, Environment & Urbanization, Vol: 7, No: 1, 2001.
- DAVİD H. ve A. McKay, “Identifying and Measuring Chronic Poverty: Beyond Monetary Measures”, The Many Dimensions of Poverty International Conference, Brazil, 29-31 August 2005.
- DİE (Devlet İstatistik Enstitüsü) 2002 Haber Bülteni, Yoksulluk Çalışması, Ankara, 2002.
- DPT (Devlet Planlama Teşkilatı), Gelir Dağılımının İyileştirilmesi ve Yoksullukla Mücadele Özel İhtisas Komisyon Raporu, 8. Beş Yıllık Kalkınma Planı, DPT Yayınları, Yayın No: DPT: 2599- ÖİK: 610, Ankara 2001.
- DUMANLI, R., Yoksulluk ve Türkiye’deki Boyutları, DPT Uzmanlık Tezi, Yayın No: DPT: 2449, Ankara, 1996.
- DÜZGÜN, R., Türkiye Ekonomisi’nde Para ve Maliye Politikalarının Etkinliği (Effectiveness of Monetary and Fiscal Policies in Turkish Economy), Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi(The Journal of International Social Research), Sayı: 3/11, S.2, Kasım, 2010.
- ERGÜN, M., Sürdürülebilir Maliye Politikası ve Maliye Politikasının Ekonomik Aktivite Üzerine Etkileri; AB Uyum Sürecindeki Türkiye Örneği ve AB Ülkeleri Deneyimleri, DPT, Yayın No:2684, s.65-79, 2005.
- FRANK, F., The Minimum Wage, Policy Studies Institute, 1983.

- GÜNDOĞAN, N., “Türkiye’de Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadele”, [http://www. aso. org. tr/kurumsal/media/kaynak/TUR/asomedy/ocak- subat2008. pdf](http://www.aso.org.tr/kurumsal/media/kaynak/TUR/asomedy/ocak-subat2008.pdf) Erişim Tarihi: 11.05.2013.
- INGRİD R., “Assessing Global Poverty and Inequality: Income, Resources and Capabilities”, *Metaphilosophy*, Vol.36, No.1/2, s.36, January 2005.
- İBRİŞİM, N., Yoksulluk, Yoksulluğun Ölçülmesi ve Türkiye Üzerine Analizi, Yüksel Lisans Tezi, Adana, 2008.
- KAKWANI, N., “Statistical Inference in the Measurement of Poverty”, *The Review of Economics and Statistics*, Vol. 75, Issue 4, pp. 632–639, 1993.
- KOÇ ve KORKMAZ, “SYDGM Tarafından Dağıtılan Sosyal Yardımlar İçin Hedef Kitle (Yararlanıcı) Seçimi ve Dağıtımında Etkinlik”, TÜBİTAK SOBAG Projesi, Ankara, 2009-2011.
- KORKMAZ, A., Oknos Eğilimleri, İkinci Adam Yayınevi, İstanbul, 2012.
- MACPHERSON, S. ve SİLURN, R., *The Meaning and Measurement of Poverty*, Dixon, J., Macarow, D., (eds.) *Poverty: A Persistent Global Reality*, (1–19), London, 1998.
- ÖNDER, H. ve ŞENSES F., “Türkiye’de Yoksulluk ve Yoksulluk Düşüncesi”, *İktisat, Siyaset, Devlet Üzerine Yazılar Prof. Dr. Kemali Saybaşıllı'ya Armağan*, Bağlam Yayınları, s. 199–221, İstanbul, 2005.
- ÖZDEMİR, S., Küreselleşme Sürecinde Refah Devleti, İTO Yayınları, İstanbul, 2004.
- ÖZTÜRK, N., Menşei ve Tarihi Açından Vakıflar, Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, 1983.
- PETER G. W., “Targeting Poverty”, *Asian-Pacific Economic Literature*, Vol: 14, Issue 1, s.4, 2000.
- RENATA L. D., ”Poverty-Poverty Indicators”, Technical Support Document, [http://www. undp. org/poverty/publications/tsd/tsd1/tsd1. pdf](http://www.undp.org/poverty/publications/tsd/tsd1/tsd1.pdf), s. 2, Erişim tarihi: 20.05.2013.
- RODRİK, D., *OneEconomics, Many Recipes: Globalization, Institutions, and Economic Growth*, e-Book, s.23-56, 2008.
- SEN, A., “Poverty: An Ordinal Approach To Measurement”, *Econometrica*, Vol. 44, No. 2, pp. 219–231, 1976.
- STEWART MacPherson ve SİLURN, Richard, “The Meaning and Meaurement of Poverty”, *Poverty: A Persistent Global Reality* by John Dixon, Oxford University Press, s.2, 1998.
- SMITH, A., "Theory of Moral Sentiment", pp.184–5 in: *The Glasgow Edition of the Works and Correspondence of Adam Smith*, vol. i, Oxford University Press, 1982.
- SMITH, A., *The Glasgow edition of the Works and Correspondence of Adam Smith*, vol.3, p.49, edited by W. P. D. Wightmanand J. C. Bryce, Oxford: Claredon Pres, 1980.

- SHELLEY P., "Perspectives on Poverty", Review of Income and Wealth, Series 39, Number 3, , s.314, September 1993.
- ŞENSES, F., "Küreselleşmenin Öteki Yüzü Yoksulluk", İletişim Yayınları, İstanbul, 2001.
- TAŞÇI, A., "Yoksulluğa ve Yoksullara Donuk Ahlak Yaklaşımları", İstanbul Üniversitesi İİBF Dergisi, İstanbul, 2001.
- TURAN, T., "Maliye Politikası Araçlarının Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkileri: Bir Literatür İncelenmesi", Sayıştay Dergisi, S.69, s.7, 2009.
- UDAYA W., "Rethinking Poverty Definition and Measurement", ISSJ, Vol:171, s.156, 2002.
- UNITED NATIONS, "Indicators for Monitoring the Millennium Development Goals", http://www.mdgender.net/upload/tools/Indicators_for_Monitoring_the_MDGs.pdf, s. 4, Erişim tarihi: 20.05.2013.
- UNITED NATIONS, "Indicators for Monitoring the Millennium Development Goals", <http://www.mdgender.net/upload.pdf>, s.4, Erişim tarihi: 20.05.2013.
- UNDP (United Nations Development Program), Human Development Reports, New York, 1997.
- UNICE (Union of Industries of the European Community), Fostering Entrepreneurship in Europe, 1999.
- VURAL, İ. Y., "Mali Disiplinin ve Ekonomik İstikrarın Sağlanmasında Yeni Bir Araç: Maliye Politikası Kuralları", Kurumsal Maliye Politikası, s.102, 2007.
- WORLD BANK, "Poverty Manual", s.10, 2010.
- YASER A. ve NİRİT I., "Poverty and Income Inequality: An International Comparison", <http://www.lisproject.org/publications/liswps/166.pdf>, s.3, Erişim tarihi: 20.05.2013.
- YÜNCÜ D., "İki Yoksulluk Yaklaşımı: A. Sen'in Yapabilirlikten Yoksunluk Teorisi ve Toplumsal Dışlanma Çerçevesinin Karşılaştırılması", <http://www.spf.boun.edu.tr/docs/discussionpaper4.pdf>, s. 1, Erişim tarihi: 20.05.2013.
- <http://www.chronicpoverty.org/pdfs/IIPA.pdf>, s.28, 20.05.2013.
- <http://www.undp.org.tr/Gozlem3.aspx?WebSayfaNo=248>, Erişim tarihi: 20.05.2013.

Ö Z G E Ç M İ Ş

Adı ve SOYADI : Reşat SATILMIŞ

Doğum Tarihi ve Yeri : 23/04/1973 - BAYBURT

Medeni Durumu : Evli

Eğitim Durumu

Mezun Olduğu Lise : Bakırköy Bahçelievler Lisesi, 1991.

Lisans Diploması : Akdeniz Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Matematik Bölümü, 1995.

Yüksek Lisans Diploması : Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Ekonometri Ana Bilim Dalı, 2013.

Tez Konusu : Yoksullukla Mücadelede Etkinliği Azaltan Faktörler

Yabancı Dil : İngilizce

Bilimsel Faaliyetler

1- Difference Schemes for Numerical Solution of Stochastic Nonlocal Boundary Value Problems, Fatih Publishing, İstanbul, 2000.

2- Paradokslar, Matematik Dünyası Dergisi, 1999.

İş Denevimi

Projeler :

1-Yaşlı Dostu Döşemealtı Projesi (Antalya Valiliği)

2-Engelleri Kaldırarak Hayatın Ritmini Birlikte Yakalayalım Projesi (Gençlik ve Spor Bakanlığı)

3- Kamu Personelinin Verimliliğinin Artırılmasında Bizdeki Uygulamalarla AB deki Uygulamaların Karşılaştırılması Projesi (Avrupa Birliği Bakanlığı)

Çalıştığı Kurumlar : Döşemealtı Kaymakamlığı

E-Mail : resatsa07@gmail.com